

İhtiyarlık Sigortası Kanunu tasarısı ve Ekonomi, Gümrük ve Tekel ve Ulaştırma Komisyonlarının düşünceleri hakkındaki raporlarla Çalışma Komisyonu raporu (1/540)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Teknik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1117, 6 - 1512

21 . IV . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 18 . IV . 1949 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılmış olan İhtiyarlık Sigortası Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

İhtiyarlık Sigortası Kanun tasarısının gerekçesi

İş hayatında çalışan işçi ve hizmetlilerimize ihtiyarlık hallerinde gerekli sosyal yardımı yapmak ve bütün ömrünü memleket iktisadiyatına vakfetmiş bulunan bu kimselerin ihtiyarlıklarını emniyet altında görmelerini sağlamak amacıyla ve 3008 sayılı İş Kanununun 107 nci maddesi gereğince İhtiyarlık Sigortası Kanunu tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Bütün ileri memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de İhtiyarlık Sigortasının tesis olunması sırasında üç riskin karşılanması icabettmekte idi. Bunlardan birincisi ihtiyarlık, ikincisi mâlûliyet ve üçüncüsü de ölüm riskidir.

Mâlûliyet ve ölüm hallerinde yapılması gerekli yardımların önceden esaslı şekilde tâyin ve tesbit olunabilmesi için geniş ihrai bilgiye ihtiyaç bulunmaktadır. Memleketimizde bugüne kadar bu sigorta kolları için gerekli istatistik malûmat toplanmış olduğundan bu risklerin ne miktar primle karşılanabileceği hakkında hakikate yakın bir hesap yapılması mümkün olmamıştır. Bu suretle, hazırlanmış bulunan kanun tasarısında ihtiyarlık riski tam mânasiyle karşılanmış, mâlûliyet ve ölüm risklerine karşı muvakkat tedbirler alınmıştır. Bu kanunun tatbiki sırasında edinilecek tecrübelerden faydalanmak suretiyle, en kısa zamanda mâlûliyet ve ölüm hallerinde de esaslı yardımların yapılabilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Madde 1 : Sosyal Sigorta kanunlarının hangi şahıslara tatbik olunacağı 3008 sayılı İş Kanununun 7 nci bölümünde tâyin edilmiş bulunmaktadır. Madde; bu esaslara göre kaleme alınmıştır.

Madde 2 : Kanunla kurulu emekli sandıkları ile ilgilendirilmiş bulunanların ihtiyarlıkları ilgili sandıklar tarafından teminat altına alınmış olduğundan bu gibilerin İhtiyarlık Sigortası Kanununa tâbi tutulmalarına ihtiyaç kalmamıştır. İhtiyarlık Sigortası şumulüne almakla bu gibilere iki taraflı hak ve vecibeler yükletileceğinden bunların bu kanundan istisna edilmeleri derpiş olunmuştur.

En çok 30 iş günü sürmesi sebebiyle süreksiz sayılan mevsimlik işlerde çalışanlar umumiyetle İhtiyarlık Sigortası Kanununun sağladığı yardım ve ödeneklerden faydalanmak için asgari yıllık çalışma müddetini doldurmak gibi gerekli şartları yerine getiremeyeceklerinden hiçbir zaman ka-

nundan faydalanma imkânını bulamayacaklardır. Bu sebeple bu gibi işçilerin bu kanuna tâbi tutulmasında amelî bir fayda görülmemiştir.

Madde 3 : 3008 sayılı İş Kanununun VII nci faslı Sosyal Sigortalarla ilgili hükümleri ihtiva etmektedir. Aksine hüküm bulunmadıkça aynı hükümlerin İhtiyarlık Sigortası hakkında da tatbiki tabiidir. 4772 sayılı Kanun ile vaz'olunan bâzı hükümlerin aynen İhtiyarlık Sigortası için de tatbik edilmesi gerektiğinden maddede bu hükümlerin İhtiyarlık Sigortası hakkında da uygulanacağı açıklanmıştır.

Madde 4 : Prensipten itibaren İhtiyarlık Sigortasının temin edeceği menfaatler, sigortalılara ihtiyar duruma girdikleri andan itibaren bir ihtiyarlık geliri bağlanmasıdır. Bunun yanında İhtiyarlık Sigortasından faydalanacak duruma girdikten sonra ölen sigortalıların dul karılarına bâzı şartlar dâhilinde ihtiyarlık gelirinin tahsisi kabul olunmuştur.

Kanun, ölüm, ve mâlûliyet halini tamamiyle derpiş edeceği cihetle henüz ihtiyarlık sigortası haklarından faydalanacak duruma girmeden ölen veya mâlûl olan işçilerle bâzı şartlar altında işinden ayrılanlara veya hak sahiplerine primlerin iade olunması şekli düşünülmüş ve madde buna göre kaleme alınmıştır.

Madde 5 : İhtiyarlık gelirinden faydalanmak için gerekli şartları göstermektedir.

Bütün Garp memleketlerinde ihtiyarlık yaşı 65 veya 70, asgari hizmet süresi de 30 sene kabul edildiği halde memleketimizdeki hayat ve çalışma şartları göz önünde tutularak ihtiyarlık yaşının 60 a ve asgari çalışma süresinin 20 yıla indirilmesi uygun bulunmuştur. Memleketimizde de çalışma şartlarının zamanla düzeltilmesi, gerek ihtiyarlık yaşının ve gerekse asgari hizmet süresinin yükseltilmesini mümkün kılacak ve bu suretle sigorta idaresine yükletilen büyük malî külfetler tedricen normale indirilebilecektir.

Sigortalıların halen bir yılın tamamını sigortalı işte geçirmediği göz önünde tutularak ve bunların hiç olmazsa bir yılda 210 gün çalışmalarını temin etmek amacıyla yıllık asgari ortalama çalışma süresi 210 gün kabul edilmiştir. Bu çalışma süresinin daha aşağı indirilmesi malî bakımdan imkânsız bulunmuş ve madde buna göre kaleme alınmıştır.

Madde 6 : Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların diğer sigortalılara nispetle daha önce yıpranarak ihtiyarlık sigortasından faydalanmaya muhtaç olacakları göz önünde tutularak bunların 60 yaşından önce ihtiyarlık sigortasından faydalandırılabilmesi için ağır ve yıpratıcı işlerde geçirdikleri müddetlerle mütenasip olarak ihtiyarlık yaşlarından indirme yapılması düşünülmüş ve madde ona göre hazırlanmıştır.

Muhtelif işler muhtelif derecede yıpratıcı olduğundan ağır ve yıpratıcı işlerle bu işlerdeki yıpranma nispetlerinin bir tüzük ile tâyini ve âzami nispetin % 25 olarak kabulü uygun bulunmuştur.

Diğer taraftan, yıpratıcı işlerde çalışanların umumiyetle daha uzun istirahat sürelerine ihtiyaç duydukları göz önünde tutularak, bu kabîl sigortalıların, senelik asgari çalışma müddetini doldurmalarını sağlamak maksadıyla, yıpranma payıyla mütenasip bir sürenin hizmet süresine eklenmesi derpiş edilmiştir.

Madde 7 : Bağlanacak ihtiyarlık gelirinin ödenmiş bulunan primlerle ahenkli olması esas kabul edilmiş; bu sebeple prime matrah teşkil eden kazançlar toplamının asgari hizmet süresi olan 20 yıla bölünmesi ile ortalama yıllık kazanç elde olunmuştur. Bu ortalama kazancın % 35 i yıllık geliri teşkil edecektir. Bu suretle hizmet süreleri uzun ve ödedikleri primler fazla olan sigortalılar yüksek gelire istihkak kesbedecekler, buna mukabil, kısa müddet çalışan veya az prim ödemiş bulunan sigortalıların geliri de az olacaktır. Ancak bağlanacak ihtiyarlık gelirinin asgari geçim seviyesinden çok aşağı olmaması için yıllık asgari gelir 400 lira kabul edilmiş ve madde buna göre hazırlanmıştır.

Madde 8 : Bu maddede toptan ödemenin tarifi yapılmaktadır.

Madde 9 : İşçi kadınların evlendikten sonra aile hayatına dönebilmelerini temin etmek maksadıyla bunların ödedikleri primlerin iade olunması faydalı görülmüştür. Ancak, bu iadenin yapılabilmesi için asgari 5 yıl prim ödemiş bulunmak şartı konulmuştur.

Bundan başka, 60 yaşına geldiği halde 20 yıllık asgari hizmet süresini dolduramadığından ih-

tiyarlık gelirinden faydalanamayan sigortalılara da primlerinin iadesi uygun bulunmuş ve madde buna göre hazırlanmıştır.

Madde 10 : Mâlûliyet ve ölüm hallerinde şimdilik gelir bağlama imkânı bulunmadığından bu gibi sigortalıların kendileri ve iş verenleri tarafından ödenmiş primlerin iadesi düşünülmüş ve madde bu toptan ödemenin ne şekilde yapılacağını tasrih edecek tarzda hazırlanmıştır.

Madde 11 : Toptan ödemelerde, verilecek paranın hak sahiplerine 4772 sayılı Kanundaki esaslar dâhilinde dağıtılması düşünülmüş ve madde ona göre sevk edilmiştir. Ancak, usul yerine ana ve baba kabul olunmuştur.

Madde 12, 13 : Mâlûliyetin ne şekilde tâyin ve tesbit olunacağını açıklamaktadır.

Madde 14, 15 : İhtiyarlık gelirinden faydalanaçak duruma giren sigortalının ölümü ile dul kalan eşine hangi şartlar altında ve ne miktar gelir bağlanacağı bu maddelerde gösterilmiştir.

Madde 16 : Ölen sigortalının cenazesini kaldırmak için yapılacak masraflara karşılık olmak üzere 50 lira cenaze masrafı ödemesi için bu maddeye hüküm konulmuştur. 4772 sayılı Kanunun aynı mealdeki hükmüne paralel olan bu maddeden faydalanmak, bu paranın mezkûr kanuna göre sağlanmamış bulunması şartına bağlanmak suretiyle mükerrer ödemelerin önlenmesi hedef tutulmuştur.

Madde 17 : Sigortalıların askerlikte geçirdikleri müddetler ile iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve Analık Sigortası Kanununa göre geçici iş göremezlik ödeneği aldıkları süreler zarfında çalışmadıkları ve bu sebeple prim ödemedikleri göz önünde tutularak sigortalıların lehlerine olmak üzere bu sürelerin asgari çalışma müddeti ile bir yıla isabet edecek asgari ortalama 210 günlük prim ödeme müddetinin hesabında nazara alınmaması uygun bulunmuş ve madde ona göre yazılmıştır.

Madde 18 : İki taraftan gelire hak kazanan kimselere yapılacak tahsislerin miktarları bu maddede gösterilmiştir.

Madde 19 : 18 yaşından küçük çocukların muntazam çalışmaları mümkün görülmediğinden bunların bu devredeki yıllık asgari çalışmaları 210 günden aşağı bulunacaktır.

Bu gibi kimselerin 18 yaşından önce yılda çalıştıkları sürelerin az bulunması dolayısıyla bu eksiği tamamlamak için ileriki yıllarda fazla çalışmaları gerekecek, bu hal ise sigortalıların aleyhine tecelli edecektir. Maddede derpiş edildiği üzere, 18 yaşından önceki çalışma süreleri yıllık ortalama çalışma müddetinin hesabında nazara alınmazsa bu mahzur ortadan kalkmış olacaktır. Buna mukabil 18 yaşında önceki çalışma sürelerine ait primler, İhtiyarlık Gelirinin hesabında nazara alınacaktır.

Madde 20-26 : İkinci bölüm İhtiyarlık sigortasına ait masrafların ne yolda karşılanacağını göstermektedir. Yapılan teknik hesaplara göre bu kanun tasarı ile tesbit olunan İhtiyarlık Sigortası masraflarını karşılamak ve aynı zamanda halen ileri yaştaki işçi ve hizmetlilere geçici madde ile tanınmış bulunan hakları temin üzere sigortalıların kazançları üzerinden % 8 nispetinde prim alınması gerekmektedir. Çarp memleketlerinde İhtiyarlık Sigortası için alınan primler ekseriyetle sigortalı, işveren ve Devlet hissesinden teşekkül etmektedir. Memleketimizde bugün için Devlet yardımının kolaylıkla yapılması mümkün görülmediğinden primlerin bâzı yabancı memleketlerde olduğu gibi yalnız işçi ve işveren tarafından ve eşit paylar ile ödemesi derpiş olunmuş ve bu bölümde bu esaslar dairesinde ödenecek primlerin ödeme şekilleri tâyin olunmuştur.

Prime matrah teşkil eden kazançların asgari had olarak 2 lira ve âzami had olarak da 20 lira kabul edilmek suretiyle 2 liradan az günlük kazançla çalışanların primlerinin 2 lira üzerinden ve 20 liradan fazla günlük kazancı olanlara ait primin de 20 lira üzerinden alınması esas kabul edilmiştir.

Madde 27 : Sigortalı bir işte muayyen bir müddet çalışarak bâzı sigorta hakları iktisap etmiş bulunan kimselerin sigortalı işten ayrılmaları ile bu hakların tamamıyla sukut etmesini önlemek maksadıyla bu gibilere sigorta haklarını devam ettirmek imkânı verilmiştir.

Bu suretle, ihtiyari olarak sigorta haklarını devam ettirmek isteyenlerin ençok bir yıl içinde sigorta

idairesine müracaat eylemeleri ve her yıl ortalama 270 gün sigorta primi ödemeleri şartı konulmuştur.

Sigortalı işte çalışan kimseler için her ne kadar asgari yıllık aidat müddeti 210 gün olarak kabul edilmiş ise de bu müddet ekseri ahvalde 300 gün ve daha ziyade olacaktır. Bu sebeple ihtiyari olarak sigorta haklarının devamında ortalama olarak 270 gün prim ödenmesi esası uygun bulunmuş ve madde buna göre kaleme alınmıştır.

Maddenin diğer kısmında primlerin ödeme şekilleri ve müddetleri tesbit edilmektedir.

Madde 28 : Bünyeleri itibariyle İş Kanunu kapsamına girecek nitelikte bulunmayan ve fakat sosyal Sigorta haklarından faydalanmaları uygun görülen birtakım zümrelerin de İhtiyarlık Sigortasından muayyen şartlar altında istifade edebilmeleri için bu zümrelere ait teşekküller ile anlaşmalar yapmak yetkisinin alınması düşünülmüş ve bu sebeple bu madde kaleme alınmıştır.

Tesbit olunacak şartlar, tamamiyle teknik hesaplara istinat edeceği cihetle, İşçi Sigortaları Kurumu tarafından hazırlanacak ve Çalışma Bakanlığına onanacaktır.

Madde 29 : Kanununun tatbikati ile ilgili olup teferruatıyla kanun metninde zikredilmesine imkân olmayan teknik hususların bir tüzükde belirtilmesi hem sigortalıların menfaatleri ve hem de İşçi Sigortaları Kanununun çalışma tarzının muayyen esaslara istinat ettirilmesi bakımından yerinde görülmüş ve madde buna göre kaleme alınmıştır.

Madde 30, 31 : Bu maddeler, sigorta tekniğinin icaplarına göre ve girilen taahhüdata karşılık ayrılacak miktarın çeşitlerini göstermektedir.

Madde 32 : Karşılıkların en emin şekilde işletilmesi ve her türlü riskten kurtulmak suretiyle plâse edilebilmesi için bunların yalnız maddede gösterilen muayyen yerlerine yatırılması uygun bulunmuştur. Esasen bütün yabancı memleketlerde de Sosyal Sigorta karşılıkları benzeri şekillerde işletilmektedir.

Madde 33 : Teknik hesapların filiyata ne dereceye kadar uyduğunun her 5 yılda bir yapılacak hesaplarla kontrol olunması sigorta tekniği icaplarından bulunmaktadır.

Madde 34, 35 : Sigortalıların gerek çalışma müddetleri ve gerekse ödemiş buldukları primler bakımından takiplerini kolaylaştırmak üzere her sigortalıya bir sigorta karnesi verilmesi derpiş olunmuştur. Bu karnelere işlenecek malûmat, İhtiyarlık sigortasının tatbik şekli hakkında çıkarılacak tüzük de belirtilecektir.

Madde 36 : İhtiyarlık sigortasının tatbikında iş verenlere geniş ölçüde vecibeler yükletilmiş olduğundan bu vecibelerin yerine getirilmemesi veya ihmal olunması yüzünden gerek sigortalının ve gerekse Sigorta idaresinin uğrıyacağı zararın bu gibi iş verenlere tazmin ettirilmesi tabiidir. Bunun yanında bâzı cezai hükümlerin vazolunması da lüzumlu görülmüş ve madde buna göre hazırlanmıştır.

Madde 37 : Gelirlerin uzun zaman sürüncemede kalmaması ve kurumun yapacağı ödemeleri kestirebilmesi için, bu madde kaleme alınmıştır.

Madde 38 : İş Kanununun 103 ncü maddesinde konulmuş bulunan ana prensip, İhtiyarlık Sigortası için de kabul edilmiş ve madde buna göre hazırlanmıştır.

Madde 39 : Sigorta İdaresinin vereceği kararlarla bu kararlara karşı sigortalılar tarafından ileri sürülecek itirazların muayyen bir müddete bağlanması gerekli görülmüş ve bu müddet Sigorta İdaresi için bir ay ve sigortalılar için de iki ay olarak kabul olunmuştur.

Madde 40 : Bâzı ahvalde belgelerin toplanmasının uzun sürebileceği göz önünde tutularak ve sigortalının hedef tuttuğu gayenin gerektirdiği bir suretle yardım yapılabilmesi için avans verilebilmesi imkânı derpiş edilmiştir.

Madde 41 : İhtiyarlık sigortası, çalışma devresini tamamlamış ve iş hayatında artık müfit olmayacak duruma giren kimselere gerekli yardımları yapacağı cihetle bunların işlerinden çıkmaları veya çıkarılmaları dolayısıyla ayrıca iş verenden İş Kanununun 13 ncü maddesi gereğince bir hak talep etmeleri hizmet terki sebebiyle mükerrer menfaat temin etmek demek olduğundan bu gibilerin İş Kanununun 13 ncü maddesindeki kıdemle mütenasip tazminat hükmünden faydalanmaları uygun görülmüştür.

Madde 42 : Yaş ile ilgili hükümlerin tatbikında güçlükleri ortadan kaldırmak üzere benzeri di-

ğer kanunlarımızda olduğu gibi, hangi doğum tarihinin esas kabul edileceği bu maddede açıklanmıştır.

Madde 43 : Yabancı işçilerin de ihtiyarlık sigortasından aynen kendi vatandaşlarımız gibi faydalanmaları beynelmilel teamüle uygun bulunmaktadır.

Geçici Madde : Uzun zamandan beri iş hayatında çalışmakta bulunan ve halen ileri yaşta olduklarından bu kanunun derpiş ettiği sigorta haklarından hiçbir zaman faydalanmaları mümkün bulunmayan işçilerin ihtiyarlıklarında sefalet içinde kalmaları uygun bulunmamış ve bunlara da muayyen şartlar altında yardımda bulunulması esası kabul edilmiştir. Bu gibi işçilere yapılacak yardımların yapılmasından doğacak malî külfetler prim nispetlerine cüz'î bir zam yapılmak suretiyle, tamamiyle nispeten genç nesillere tevzi edilmek suretiyle karşılanmış bulunmaktadır.

Madde 44 : Bu kanun tasarısında derpiş edilmiş bulunan hükümlerin tatbikına geçilebilmesi için, tatbikat ile ilgili tüzüklerin çıkarılmış bulunması ve miktarı üç yüz bini aşan işçilerin işçi Sigortaları Kurumunca tescil muamelelerinin yapılarak kütüklerinin tesis edilmiş olması ve kendilerine sigorta karnelerinin tevzi edilmiş bulunması, lâzımgelmektedir.

Bu sebeple kanun tasarısı hükümlerinden bir kısmının derhal, diğer bir kısmının da en az, 9 aylık bir hazırlık devresinden sonra yürürlüğe girmesi zaruri bulunmaktadır. Bu itibarla hazırlıkla ilgili bulunan 6 ncı maddenin son fıkrası ile 12, 28, 29, 34, 35 ve 36 ncı maddelerin kanunun neşri tarihinde ve diğer maddelerinin de 1 . VII . 1950 tarihinde yürürlüğe girmesinde işin selâmeti bakımından fayda mülâhaza edilmiş ve madde buna göre yazılmıştır.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Ihtiyarlık Sigortası Kanun tasarısı

Ana hükümler

MADDE 1. — 3008 sayılı İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışanlardan o kanuna göre sigortalı sayılanların ihtiyarlıkları halinde bağlanacak gelirler ve yapılacak diğer ödemeler hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Bu kanun hükümleri :

- a) Kanunla kurulu emeklilik sandıkları ile ilgilendirilenlere;
- b) İş Kanununun 8 ncı maddesinde yazılı süreksiz işlerde çalışanlara;
- c) Yılın herhangi bir devresinde tam veya fazla faaliyette bulunup öteki devrede büsbütün faaliyetten kalan ve yahut faaliyetini azaltan mevsimlik işlerin, yılda hiçbir zaman 210 gün çalışmayı gerektirmiyen ve Bakanlar Kurulu kararıyla belirtilmiş bulunan kısımlarında çalışan işçi ve hizmetlilere uygulanmaz.

MADDE 3. — Hilâfı tasrih edilmiş olmadıkça, İş Kanununun 7 ncı fıshı hükümleri İhtiyarlık Sigortasına da şâmindir.

4772 sayılı Kanunun 52, 69, 70, 71, 74, 77 ve

81 ncı maddeleri İhtiyarlık Sigortası hakkında da uygulanır.

MADDE 4. — Sigortalıya sağlanan menfaatler :

- a) Kendisine veya eşine bağlanan ihtiyarlık geliri;
- b) Kendisine veya ailesine yahut çocuklarına veyahut geçimleri kendisince sağlanan ana-sına ve babasına yapılan toptan ödemelerden ibarettir.

Birinci Bölüm

Yardımlar

MADDE 5. — İhtiyarlık gelirinden faydalanmak için :

- a) 60 yaşını doldurmuş olmak;
- b) Bu kanunun uygulandığı bir veya birkaç iş yerinde en az 20 yıldan beri işçi veya hizmetli olarak çalışmış bulunmak;
- c) İlk işe girdiği tarihten ihtiyarlık gelirinden faydalanma talebinde bulunduğu tarihe kadar geçen her yıl için en az ortalama 210 gün-

lük İhtiyarlık Sigortası primi ödemiş bulunmak;

d) Gelirden faydalanma talebine takaddüm eden son üç yıl içinde en az 210 gün çalışmış ve prim ödemiş bulunmak;

Şarttır.

Yukardaki şartları yerine getirmiş olan sigortalının ihtiyarlık geliri kendisinin bu yoldaki talebini takip eden ay başından başlar.

60 yaşını doldurduğu tarihte (b), (c), (d) fıkralarında yazılı şartlardan bir veya birkaçının henüz yerine getirmemiş bulunan sigortalı bu şartları tamamlamadıkça gelire hak kazanmaz.

MADDE 6. — Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların bu işlerde geçen hizmet süreleri üzerinden hesaplanacak yıpranma payları, 5 nci maddenin (c) fıkrasındaki şartı yerine getirmemiş bulunan sigortalıların hizmet sürelerine eklenir.

5 nci maddenin (c) fıkrasında yazılı şart yukardaki ekleme ile tamamlandıktan sonra yıpranma payından artan süre, ekleme yapılmaksızın 5 nci maddenin (c) fıkrasındaki şartı yerine getirmiş olanlar için de yıpranma payının tamamı 5 nci maddenin (a) fıkrasındaki yaş haddinden indirilir. Ancak, yaş haddinden yapılacak indirmeler 5 yılı geçemez.

Ağır ve yıpratıcı işlerle, bu işlerde geçen hizmet süreleri üzerinden, % 25 i geçmemek şartıyla, ne nispette yıpranma payı hesaplanacağı Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak tüzükte belirtilir.

MADDE 7. — İhtiyarlık gelirinin hesabında, sigortalının işinde geçen hizmet süresine ait ve prime esas teşkil eden kazançları toplamının yirmide biri esas tutulur ve gelir, elde edilen bu ortalama kazancın % 35 i üzerinden tesbit edilir. Şukadar ki, yıllık gelirin tutarı 400 liradan aşağı olamaz.

MADDE 8. — Toptan ödeme bu kanun gereğince 9 ve 10 ncu maddelerde belirtilen tarihlere kadar verilen primlerin mezkûr maddelerdeki şekillerde sigortalıya veya hak sahiplerine ödenmesidir.

MADDE 9. — Aşağıda yazılı sigortalıların ödedikleri primler talepleri üzerine kendilerine

aynen geri verilir:

a) En az 5 yıl prim ödedikten sonra evlenme dolayısıyla işlerinden ayrılmak isteyen kadın işçi ve hizmetliler,

b) Sigortaya tâbi işlere geç girdiklerinden 60 yaşında veya bu yaştan sonra işten ayrıldıkları zamana kadar 20 yıllık müddeti doldurmayan işçi ve hizmetliler.

Sigortalıların bu hükümden faydalanabilmeleri için, ilk işe girdikleri tarihten (a) ve (b) fıkralarında yazılı sebeplerle işten ayrıldıkları tarihe kadar geçen her yıl için ortalama en az 210 gün ihtiyarlık sigortası primi ödemiş olmaları şarttır.

(A) fıkrasında yazılı sebeple işinden ayrılan sigortalı yeniden bir işe girecek olursa eski hizmetleri işbu kanunun tatbikatında hesaba alınmaz. Bu gibilerin hizmet süreleri son işe girdikleri tarihten başlar.

MADDE 10. — 5 nci maddenin (a), (b) ve (d) fıkralarında yazılı şartlardan birini yerine getirmeyip de (c) fıkrasında yazılı şartı haiz olan sigortalının :

a) Çalışma gününün üçte ikisini kaybederek mâlûl kalması halinde mâlûliyetinin başladığı tarihe kadar,

b) Ölümü halinde ölümünün vukuu tarihine kadar, gerek kendisi, gerekse kendisi için iş veren tarafından ödenmiş bulunan İhtiyarlık Sigortası primlerinin tutarı sigortalıya veya 11 nci maddede yazılı esaslar dairesinde hak sahiplerine ödenir.

Şu kadar ki, iş kazasından veya meslek hastalığından ileri gelen mâlûllük ve ölüm hallerinde, aynı zamanda 4772 sayılı Kanundan faydalananlara yapılacak toptan ödeme yukardaki fıkrada tesbit olunan miktarın yarısıdır.

MADDE 11. — Sigortalının ölümü halinde toptan ödenecek miktarın yarısı dul kalan eşine verilir. 18 yaşını doldurmamış çocuklarından her birine de toptan ödenecek miktarın dörtte biri ödenir.

Sigortalının ölümünden sonra doğan çocuğu ile ölümünden önce evlât edinilmiş veya nesebi düzeltilmiş veyahut babalığı hükme bağlanmış çocukları da toptan ödemededen faydalanırlar.

Sigortalının ölümü ile hem anasız, hem baba-sız kalan çocuklarına toptan ödenecek miktarın % 30 u verilir.

Hak sahiplerine ödenecek miktarlar toptan toptan ödeme miktarını aşamaz. Bu miktarın aşılması için gerekirse hak sahiplerine ödenecek miktarlardan aralarındaki nispet gözetilerek indirme yapılır.

Sigortalının sağ kalan eşine ve çocuklarına ödenen hisseler toplamı toptan ödeme miktarından çıkarıldıktan sonra arta kalan kısım, geçimi sigortalı tarafından sağlanan veya sağlanması hükme bağlanmış bulunan, ana ve babasına eşit miktarda ödenir.

Sigortalının çalışamaz durumdaki sakat çocukları yaşları ne olursa olsun 18 yaşını doldurmuş çocukları gibi toptan ödemedi faydalanır.

MADDE 12. — Hangi hallerde, sigortalının çalışma gücünün üçte ikisini kaybederek mâlûl kalmış sayılacağı Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir tüzük ile tâyin olunur.

MADDE 13. — Resmî Hastane bulunan yerlerde Hastane Sağlık Kurulunca, bulunmayan yerlerde biri resmî olmak üzere en az iki hekim tarafından müştereken verilecek rapor mâlûliyetin tesbitine esas tutulur.

Ancak,

a) Ârızanın nevine göre uzman bulunmaması,

b) (Gerekli tetkik ve teşhis araçlarının bulunmaması,

c) Ârızanın sonucunu tâyin için sigortalının bir Sağlık Kurulunca müşahede altına alınmamasının gerekmesi, gibi sebeplerden biri dolayısıyla rapor yeter görülmezse sigortalı, raporun kurumca alındığı tarihten itibaren on beş gün içinde, resmî bir hastanenin sağlık kuruluna sevkolunabilir. Sigortalı da, birinci fıkrada yazılı rapor üzerine kurumca alınacak kararın tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde aynı şekilde resmî bir hastanenin sağlık kuruluna sevkini isteyebilir.

Bu suretle resmî bir hastaneye sevkolunacak sigortalıların gidip gelme yol paraları kurumca ödenir.

Kurum veya sigortalının bu son rapora da yukarıda yazılı müddetler içinde itiraz etmesi halinde durum Yüksek Sağlık Şurasınca kesin karara bağlanır.

MADDE 14. — İhtiyarlık geliri alan veya

bu gelire hak kazanmış bulunan sigortalının ölümü halinde dul kalan karısına, aşağıda yazılı şartlar dâhilinde ve yeniden evleninceye kadar ödenmek üzere, kocasına ait gelirin % 60 ına denk bir gelir bağlanır:

1. Ölüm tarihinde sigortalı ile en az üç yıldan beri evli bulunmak,

2. Özel kanunlar gereğince her hangi bir yerden maaş veya tahsisat almamak,

3. Çalışamayacak derecede mâlûl olmak veya 50 yaşını doldurmuş olup İhtiyarlık sigortasına tâbi her hangi bir iş yerinde çalışmamak.

Sigortalının ölümü sırasında henüz 50 yaşını doldurmamış bulunan dul karıları yeniden evlenmemiş olmak şartıyla 50 yaşını doldurduktan sonra bu geliri almaya hak kazanırlar.

MADDE 15. — İhtiyarlık geliri alan veya buna hak kazanan kadın işçinin bakmakta olduğu mâlûl ve çalışamayacak durumdaki kocası da aynı şartlarla 14 ncu maddede yazılı gelirden faydalanır.

MADDE 16. — Sigortalının ölümü halinde cenaze masrafı karşılığı olarak ailesine 50 lira ödenir. 4772 sayılı Kanun gereğince cenaze masrafı verilen sigortalılar için bu maddeye tevfikân ayrıca ödeme yapılmaz.

MADDE 17. — a) Her hangi bir sebeple silâh altına alınan sigortalının askerlikte geçen hizmet süresi,

b) 4772 sayılı Kanununun 13 ve 29 ncu maddeleri gereğince geçici iş göremezlik veya gebelik yahut analık ödeneği alan sigortalının iş göremediği süre,

İhtiyarlık sigortası haklarından faydalanmak için çalışması gerekli müddetler içinde dâhil olmadığı gibi her yıla isabet eden ortalama 210 günlük sürenin hesabında da nazara alınmaz.

MADDE 18. — Bu kanun ile 4772 sayılı Kanuna göre hak kazanılan gelirlerin birleşmesi halinde, sigortalı veya hak sahibine, bu gelirlerden fazla olanının tamamı ve noksan olanının da yarısı ödenir.

Gelirlerin eşitliği halinde evvelce hak ettiği gelirin tamamı ve sonrakinin yarısı verilir. Sermayeye çevrilen gelirlerle toptan ödemelerde yukarıki fıkralar hükümleri uygulanmaz.

MADDE 19. — 18 yaşını doldurmamış bulunan kız ve erkek çocukların bu kanunla ilgili iş yerlerinde çalıştıkları süreler, 5 nci maddenin b ve c bentlerinde yazılı müddetlerin hesabında nazara alınmaz. Ancak bu gibiler için 18 yaşını doldurmadan önce ödenen primlere esas teşkil eden kazançlar toplamı, ihtiyarlık gelirinin hesabı için 7 nci maddede gösterilen kazançlar toplamına ithal edilir.

İkinci Bölüm

Primler

MADDE 20. — İhtiyarlık Sigortasının gerektirdiği yardımlarla her türlü yönetim giderlerini karşılamak üzere alınması gerekli primleri sigortalılarla bunların iş verenleri öderler. İş veren çalıştırdığı bilûmum sigortalının prim tutarlarını ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait prim tutarını da bu miktara ekliyerek en geç ertesi ayın sonuna kadar İşçi Sigortaları Kurumuna ödemeye mecburdur. İş veren ve iş veren vekili primlerin bu suretle tam olarak zamanında ödenmemesi halinde İşçi Sigortaları Kurumuna karşı sorumlu olup; ayrıca primleri % 10 fazlasıyla ödemeye mecburdur.

MADDE 21. — Sigortalılarla iş verenlerin ödiyecekleri primlerin hesabında sigortalılara ödenen ücretlerin aylık tutarı esas alınır.

İşçilere verilen fazla mesai ücretleri, prim ve pahalık zamları gibi ücret mahiyetinde her türlü paralar ücretlerin aylık tutarında dâhildir.

MADDE 22. — Ücretsiz çalışanlarla günlük kazancı 2 liradan aşağı olan sigortalıların İhtiyarlık Sigortası primleri iki lira üzerinden hesaplanır.

Sigortalının fiilen aldığı ücret ile 2 lira arasındaki farka ait primin tamamı iş veren tarafından ödenir.

İhtiyarlık sigortası primlerinin hesabında günlük kazancın 20 liradan fazlası nazara alınmaz.

MADDE 23. — İkinci madde gereğince İhtiyarlık Sigortasından istisna edilenler için İhtiyarlık Sigortası primi alınmaz.

MADDE 24. — İhtiyarlık Sigortası primi sigortalının kazancının % 8'idir. Bu miktarın

yarısı sigortalı, diğer yarısı da iş veren hissесidir. 22 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 25. — 6 nci maddede yazılı tüzükte belirtilen ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların ihtiyarlık sigortası primleri, bu tüzükte gösterilen yıpranma payı nispetleri derecesinde artırılır. Bu artırmadan doğan prim farkını iş verenle sigortalı yarı yarıya öderler.

MADDE 26. — İş veren veya iş veren vekili iş yerinde çalıştırdığı sigortalılara ödenen ücretleri gösterir aylık bordroları en geç ertesi ayın sonuna kadar İşçi Sigortaları Kurumuna vermeye mecburdur.

Üçüncü Bölüm

Sigorta haklarının ihtiyari olarak devam ettirilmesi

MADDE 27. — Evvelce sigortalı olup da 5 nci maddenin (c) bendinde yazılı olduğu şekilde en az 5 yıl prim ödemiş ve sonradan sigortalı bulunduğu işten ayrılmış olan kimseler, aşağıdaki şartlar dâhilinde ihtiyari olarak sigortaya devam edebilirler :

a) Bu kanunla ilgili işten ayrıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde ihtiyari olarak sigortaya devam edeceğini İşçi Sigortaları Kurumuna yazı ile bildirmek.

b) Evvelce kendisine toptan ödeme yapılmamış olmak veya kendisine toptan ödeme yapılmışsa bu miktarı arada geçen zamana ait faiziyle birlikte iade etmiş bulunmak,

c) Her yıl en az (270) gün için prim ödemek. ,

c bendi gereğince ödenecek primlerin tâyininde sigortalının işten ayrıldığı tarihe tekadüm eden son bir yıl içinde aldığı ortalama günlük ücret esas tutulur. Bu ücret üzerinden 25 nci maddedeki nispet dâhilinde tesbit olunacak primlerin tamamını yalnız sigortalı öder.

İhtiyari olarak sigorta haklarını devam ettirenler senelik primlerini İşçi Sigortaları Kurumunun tâyin edeceği aylarda 4 eşit taksitte öderler. Her hangi bir taksiti geçikme faiziyle birlikte ve taksit tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde yatırmıyan sigortalının sigorta hakkı düşer. Bu gibilere, ödemiş buldukları primler iade edilmeyeceği gibi bunlar sonradan ihtiyari olarak sigortaya devam edemezler.

Sigortalı, yeniden mecburi sigortaya tâbi bir işe girecek olursa hakkında mecburi ihtiyarlık sigortası hükümleri uygulanır. Bu sigortalının evvelece mecburi ve ihtiyari olarak sigortada geçen sürelerle ait sigorta haklarıyla yeni çalışma sürelerine ait sigorta hakları birleştirilir,

MADDE 28. — İşçi Sigortaları Kurumu, Çalışma Bakanlığınca onanacak genel şartlar dâhilinde, İş Kanununa tâbi olmayan işlerde ve iş yerlerinde çalışanların da toplu olarak bu kanuna tâbi tutulmaları için iş verenlerle, işçi ve hizmetlilerin dernek ve buna benzer teşekkülleriyle yahut işçi ve iş veren sendikalarıyla sözleşmeler yapabilir.

Bunlar hakkında işbu kanunun geçici maddesindeki hükümler uygulanmaz.

Dördüncü Bölüm

Genel Hükümler

MADDE 29. — İşverênlerin İşçi Sigortaları Kurumuna verecekleri aylık kadroların şekli, sigortalıların kurumca tescili, işyerlerinde tutulacak kayıt ve defterler, sigortalılar için doldurulacak karnelerle bunların kullanım tarzı, ihtiyari sigortaya tâbi tutulanların prim ödeme şekilleri, gelirlerin tediye zamanları ve bu kanunun tatbik tarzını gösteren diğer hususlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde çıkarılacak bir tüzükte gösterilir.

MADDE 30. — Her hesap yılı sonunda o yıl için alınan ihtiyarlık sigortası primlerinden 4 türlü karşılık ayrılır:

- a) Matematik karşılık,
- b) Ödenmiş primler karşılığı,
- c) Askıda işler karşılığı,
- d) Olağan üstü karşılık.

MADDE 31. — Matematik karşılık, bu kanun gereğince bağlanacak gelirlerin ödenmesini sağlamak üzere ve bunların kuruluş sermayelerine eşit olarak tesbit olunur.

Ödenmiş primler karşılığı, henüz mâlûllük, ihtiyarlık ve ölüm dolayısıyla sigortadan faydalanmaya başlamamış bulunan sigortalılar için bu kanun gereğince ileride kurumca yapılacak ödemelerin bilânço tarihindeki değeri ile bu si-

gortalılar için mütaakip yıllarda ödenecek primlerin peşin değerleri arasındaki farktır.

Askıda işler karşılığı, yılı içinde muameleleri tamamlanamıyarak tediye yapılamamış bulunan gelir ve toptan ödemeleri karşılayacak yeterlikte olur.

Olağanüstü karşılık, her hangi bir hesap yılına ait gelirlerin o yıl yapılacak masraflarla yıl sonunda ayrılması gerekli karşılıklara yetmemesi halinde kullanılmak üzere ayrılan karşılıktır. Her hesap yılı sonunda o yılın gelirlerinden matematik, ödenmiş primler ve askıda işler karşılıkları ile yönetim giderleri ve diğer sigorta masrafları çıkarıldıktan sonra kalanı olağanüstü karşılık olarak ayrılır.

MADDE 32. — İhtiyarlık Sigortası için ayrılacak karşılıklar:

- a) Millî Bankalara,
 - b) Devletin çıkardığı veya kefil olduğu tahvillere,
 - c) Gayrimenkullere,
- yatırılmak suretiyle işletilir. Bu karşılıkların % 40 ı Devlet tahvillerine yatırılır.

MADDE 33. — İhtiyarlık sigortasının mali bünyesi her 5 yılda bir ve gerekirse daha önce incelenerek alınacak sonuç bir raporla Çalışma Bakanlığına bildirilir.

MADDE 34. — Sigortalıların, bu kanuna tâbi işlerde çalıştıkları günleri, bu işlerden aldıkları ücret miktarını ve bu ücret miktarlarına göre ödenekleri gerekli İhtiyarlık Sigortası primlerini tesbit ve takip etmek için bu kanuna tâbi bütün işçi ve hizmetlilere İşçi Sigortaları Kurumunca birer sigorta karnesi verilir.

MADDE 35. — İş verenler veya vekilleri bu kanuna tâbi işçi ve hizmetlilerin sigorta karnelerini iş yerinin defter ve kayıtlarına uygun olarak işlemeye ve 29 ncu madde gereğince hazırlanacak tüzükte bu husus hakkında uygulanacağı belirtilecek olan usullere riayet etmeye mecburdur.

Karne ve kayıtların ziyaa uğraması halinde işyerleri veya İşçi Sigortaları Kurumundaki kayıtlardan çıkarılacak tasdikli suretlere göre işlem yapılır.

MADDE 36. — Bu kanunla yükletilen vecibeleri yerine getirmiyen iş veren veya iş veren vekili

hakkında 100 liradan 1 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. İş veren veya iş veren vekili İşçi Sigortaları Kurumunun bu yüzden husule gelen zararlarını da ayrıca öder.

MADDE 37. — Her hangi bir devreye ait gelirini o devre iptidasından itibaren bir yıl içinde almıyanların bu devreye ait gelirleri ödenmez.

MADDE 38. — İhtiyarlık geliri almakta iken yabancı memleketlere giden kimselerin yabancı ülkelerde kaldıkları müddetçe gelirleri durdurulur. Bunlardan en çok 5 yıl içinde tekrar memlekete dönenlere, döndükleri tarihi takip eden ay başından itibaren gelirleri ödenmeye devam olunur.

MADDE 39. — İşçi Sigortaları Kurumu, gelir bağlanma veya toptan ödeme yapılması için gerekli belgeler tamamlanma, bağlanacak gelirleri ve yapılacak toptan ödemeleri en geç bir ay içinde hesap ve tesbit ederek ilgililere yazı ile bildirir.

Sigortalılar ve bunların hak sahipleri, kararı bildiren yazıyı aldıkları günden başlamak üzere, iki ay içinde, buldukları yerin sulh mahkemesine başvurarak İşçi Sigortaları Kurumunun kararına itiraz edebilirler. Bu itiraz kararın uygulanmasını geciktirmez. Dâvalar, Hukuk Yargılama Usulü Kanununun çabuk yargılama hükümlerine göre görülür.

MADDE 40. — İşçi Sigortaları Kurumu, gelir veya toptan ödeme işlemine başlanmış bulunan sigortalıya veya hak sahibi kimselerine ileride alacaklarından kesilmek üzere avans verebilir.

MADDE 41. — İhtiyarlık gelirinden faydalanabilecek durumda iken işinden ayrılan veya çikarılan sigortalılar hakkında İş Kanununun 13 ncü maddesinin kademle mütenasip tazminata mütaallik hükmü uygulanmaz.

MADDE 42. — Bu kanunun yaş ile ilgili hükümlerinde, sigortalıların ihtiyarlık sigortasına ilk defa dâhil oldukları, hak sahiplerinin de ihtiyarlık sigortası haklarından faydalanmaya başladıkları sıradaki resmî doğum tarihleri esas tutulur.

Nüfus kayıtlarında doğum ay ve günleri yazılı olmıyanlar bir temmuz da doğmuş sayılırlar.

MADDE 43. — Bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışan yabancı uyruklu işçi ve hizmetliler hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır. İş Kanununun 102 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükümleri saklıdır.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun primlerle ilgili hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihte 40 yaşını geçmiş bulunanlardan, 60 yaşını doldurduktan sonra 5 nci maddedeki şartları yerine getiremeyenler de, aşağıdaki şartlar dâhilinde bu kanunun hükümlerinden faydalandırılırlar :

a) İhtiyarlık Sigortası Kanununun primle ilgili hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten önceki 5 yıl içinde en az 1050 gün İş Kanununa tâbi iş yerlerinde çalıştığını ispat etmek;

b) Primle ilgili hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten İhtiyarlık Sigortası hakkında faydalanacağı tarihe kadar geçen her yıl için en az ortalama 210 günlük ihtiyarlık sigortası primini ödemiş bulunmak ve 5 nci maddenin d fıkrasındaki şartı haiz olmak;

c) En az bir yıl sigortalı bulunmak ve bu bir yıl içinde 210 gün prim ödemiş olmak.

Bu madde gereğince kendisine gelir bağlanmış bulunan sigortalı, ücretli bir işte çalışmaya devam ettiği takdirde bu gelir kesilir.

A bendinde yazılı eski hizmet süreleri, sigortalıların son 5 yıl içinde çalıştıkları iş yerlerinden alacakları kanıtlı belgeleri, primlerle ilgili hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde İşçi Sigortaları Kurumuna tevdi edilmek suretiyle belgelenir.

İşverenler bu çalışma belgelerini düzenlemekten imtina ettikleri takdirde ilgili sigortalıların zarar ve ziyân istemek hakkı mahfuzdur.

MADDE 44. — Bu kanunun 6 ncı maddesinin son fıkrası ile 12, 28, 29, 34, 35, 36 ncı maddeleri yayımı tarihinden, diğer maddeleri ise 1 . VII . 1950 tarihinden başlayarak yürürlüğe girer.

MADDE 45. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
Ş. Günaltay

Devlet Bakanı
Başb. Yardımcısı
Nihat Erim

Devlet Bakanı ve
Dış. B. V.
N. E. Sumer

Adalet Bakanı
F. Sirmen

Millî Savunma Bakanı
H. Çakır
Dışişleri Bakanı
Millî Eğitim Bakanı
T. Bangunoğlu

İçişleri Bakanı
E. Erişirgil
Maliye Bakanı
İ. R. Aksal
Bayındırlık Bakanı
Ş. Adalan

Ekonomi ve Ticaret Bakanı
C. S. Barlas
Gümrük ve Tekel Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge
Ulaştırma Bakanı
Dr. Kemal Satır

Sa. ve So. Y. Bakanı
Dr. K. Bayizit
Tarım Bakanı
Cavid Oral
Çalışma Bakanı
Reşat Ş. Sırer

Ekonomi Komisyonu düşünceleri hakkında rapor

T. B. M. M.
Ekonomi Komisyonu
Esas No. 1/540
Karar No. 17

20 . ▼ . 1949

Yüksek Başkanlığa

İhtiyarlık sigortası için Çalışma Bakanlığında hazırlanıp 3 . V . 1949 tarihli ve 1/540 sayılı Başbakanlık tezkeresi ile Büyük Millet Meclisine sunulan kanun tasarısı ve ilişkileri Komisyonumuza verilmiş ve bunlar Çalışma ve Ekonomi Bakanlıkları temsilcilerinin de hazır bulunduğu üç toplantıda incelenmiştir:

1. — Tasarının tümü üzerinde yapılan görüşme sırasında:

Kanun tasarısının gerekçesinde de beyan olunduğu üzere bu kanunun ihtiva etmesi gerekli mâlûliyet, ihtiyarlık ve ölüm hallerinden tasarıda yalnız ihtiyarlık hali için geniş tedbirlerin alındığı buna mukabil mâlûliyet ve ölüm halleri için şimdilik muvakkat tedbirlerle iktifa olunduğu anlaşılmıştır.

Gerekçede de belirtildiği veçhile, her ne kadar böyle geniş bir mevzuun bütün teferrüatı ile ele alınabilmesi için memleketimize ait ih-sai malûmatın toplanmasının zaruri bulunduğu kabul edilmekle beraber yabancı memleketlerin bu yolda edindikleri tecrübelerden de faydalanmak suretiyle şimdiden ihtiyarlık sigortası kanun tasarısında mâlûliyet ve ölüm hallerine karşı da gerekli tedbirlerin alınabileceği ve ileride edinilecek tecrübelerle göre bu husustaki hükümlerin tadili cihetine gidilebileceği mü-lâhaza olunmuş ve bu hususun Çalışma Komisyonunca daha etraflı bir şekilde incelenmesi uygun görülmüştür.

2. — Maddelerin görüşülmesi sırasında, aşağıda belirtilen sonuçlara varılmıştır:

1. — 3, 6, 7, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45 nei maddelerle geçici madde aynen kabul olunmuştur.

2. — 4 ncü maddede beyan olunan menfaatlerin ve 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ve 16 nei maddelerde yazılı hükümlerin tasarının tümü üzerinde yapılan görüşme sırasında tebellür eden esaslara göre değiştirilmesi lüzumlu görülmüştür.

3. — 2 ve 17 nei maddelerin daha açık bir şekilde yazılması lüzumlu sayılmıştır.

4. — 1, 5, 29 ve 43 ncü maddelerde aşağıdaki hususların dikkat nazarına alınması kararlaştırılmıştır:

A) İş Kanununda yapılması düşünülen tadillerde mevcut hükümleri de kavriyabilmesi için birinei maddedeki (3008 sayılı) ibaresinin maddeden çıkarılması uygun bulunmuştur.

İhtiyarlık sigortasının mecburi bir sigorta olarak tatbikinin uygun olup olmayacağı hakkında yapılan tartışmalar sonunda, sosyal sigortaların her yerde ve daima mecburi olarak uygulanmakta bulunması, ihtiyari olması halinde bâzı iş verenlerin işçileri sigortaya dâhil olmaya sevk ve teşvik etmelerinin mümkün olabileceği ve bâzı işçilerimizin de gençliklerinde üerisini gereği gibi düşünemeyecekleri ve bu sebeple sigortaya girmek istemeyecekleri göz önünde tutularak İhtiyarlık Sigortasının mecburi şekilde tatbikinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

B) 5 nei maddenin (a), (b), (c), fıkralarının

da yazılı şartlardan başka « Son üç yıl içinde en az 210 gün çalışma » şartını ihtiva eden (d) fıkrasının fazla olduğu ve bu fıkranın metinden çıkarılmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

60 yaşına gelmeden önce çalışmayacak duruma giren işçilerin ihtiyarlık gelirlerinin bu yaştan önce başlayabilmesi için de maddeye bir hüküm ilâve olunması faydalı görülmüştür.

C) 29 ncü maddede kanunun tatbik şeklini gösterir tüzüğün çıkarılması için zikrolunan 6 aylık mühletle hükümetin takyit olunması uygun bulunmamıştır.

Ç) 43 ncü maddenin yabancı uyruklu işçilerin ancak müteakabiliyet esasları dairesinde İhtiyarlık Sigortasından faydalanmaları şeklinde değiştirilmesi uygun bulunmuştur.

Çalışma Komisyonuna gönderilmek üzere Yük-

sek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözeü	Kâtip
Giresun	Balıkesir	Zonguldak
<i>İ. Sabuncu</i>	<i>A. Ağabeyoğlu</i>	<i>N. Kromer</i>
Ankara	Balıkesir	Bursa
<i>H. O. Bekata</i>	<i>M. Akpınar</i>	<i>A.M. Erhan</i>
Denizli	Elâziğ	Gümüşane
<i>C. Çalgüner</i>	<i>M. Arpacı</i>	<i>Ş. Sökmensüer</i>
Gümüşane	İzmir	İzmir
T. Tüzün	B. N. Arıman	<i>L.B. Çeyrekbaşı</i>
İnzada	İnzada	
bulunamadı	bulunamadı	
Manisa	Ordu	Ordu
Y. M. Alakant	<i>M. Furtun</i>	<i>A. H. Onat</i>
İnzada		
bulunamadı		
	Gazianteb	
	<i>B. Kaleli</i>	

Gümrük ve Tekel Komisyonu düşünceleri hakkında rapor

T. B. M. M.

Gümrük ve Tekel Komisyonu

Esas No. 1/540

Karar No. 16

16 . V . 1949

Yüksek Başkanlığa

Çalışma Komisyonunca «İhtiyarlık Sigortası tasarısı» hakkında ilgili komisyon olarak Gümrük ve Tekel Komisyonunun mütalâası istenmesi üzerine Yüksek Başkanlıkça tasarının bir örneği komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla 11 . V . 1949 günü Çalışma Bakanı, 12 . V . 1949 günü de Çalışma Bakanlığı temsilcileri hazır bulunduğu halde toplanıp konuşuldu.

Tasarı hakkında gerekli izahat alındıktan sonra maddeleri okunarak incelendi.

14 ncü maddenin ikinci fıkrasındaki (Her hangi bir yerden maaş veya tahsisat almamak) kaydının üzerinde görüşüldü. Alınan maaş veya tahsisat miktarının ödenecek gelirden az olması halinde, bu miktarın tenzil edilerek ödenmesinin muvafık olacağı,

Aynı maddenin 3 ncü fıkrasında: (Sigortalının ölümü sırasında henüz 50 yaşını doldurma-

miş olan dul karıları yeniden evlenmemiş olmak şartıyla 50 yaşını doldurduktan sonra bu geliri almaya hak kazanırlar) hükmünün tasarının maksat ve gayesine uygun olmadığı, ölenin çok çocuklu veya diğer mazereti dolayısıyla çalışmayan ölü karısının bu gelirden faydalanması gerektiği,

Tasarının 4 ncü bölümün genel hükümler kısmında : İhtiyarlık sigortası için ayrılacak karılıktan yüzde 40 ının Devlet tahvillerine yatırılmasından sonra mütebakinin meskene yatırılmıyarak akara yatırılmasının tasrih edilmesi, şu kadar ki, sigortalılara gayrimenkul karşılığı ipotek olarak avans verilebilmesi, yalnız bu avansların karşılığın 120 sinin verilmesi, ve avans miktarının da gayrimenkul ve kıymetin yüzde ellisini aşmaması komisyonumuzca munasip görülmüş olmakla havalesi gereğince Çalışma Ko-

misyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Çkmrük ve Tekel Komisyonu

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Gümüşane	Zonguldak	
T. Tüzün	O. S. Orhon	

Çanakkale
H. Bingül
Konya
H. Uluşan
Samsun
M. Köprülü

Kastamonu
F. Mağara
Kocaeli
A. Dikmen
Tekirdağ
E. Pekel

Kırşehir
Samsun
H. Berk
Tokad
F. Eken

Ulaştırma Komisyonu düşünceleri hakkında rapor

T. B. M. M.

Ulaştırma Komisyonu

Esas No. 1/540

Karar No. 15

12 . V . 1949

Yüksek Başkanlığa

«İhtiyarlık Sigortası Kanunu tasarısı» hakkında Komisyonumuz düşüncesinin bildirilmesi Çalışma Komisyonunun 3 . V . 1949 tarihli ve Esas 1/540, Karar 15 sayılı yazısıyla istenilmekte olduğundan Komisyonumuzun 9 . V . 1949 günündeki birleşiminde Çalışma Bakanı ile işçi Sigortaları Kurumu temsilcisi hazır oldukları halde tasarının gerekçesi ve maddeleri okunup incelendi.

Komisyonumuzun tasarı hakkındaki düşüncelerini sırasıyla arz ediyoruz :

Tasarının Başlığı

Kurulacak olan İhtiyarlık Sigortası bütün halka şâmil olmayıp İş Kanununun 7 nci (Sosyal Yardımlar) faslında adı geçen işçilere ve hizmetlilere ait munhasıran olacağına göre tasarının başlığındaki «İhtiyarlık Sigortası Kanunu» adının «İşçilere ve hizmetlilere ait ihtiyarlık sigortası kanunu» şeklinde değiştirilmesi uygun olacağı düşünülmüştür.

Birinci maddede Sigortanın mecburi olduğunun tasrihi.

İş Kanununun 7 nci faslının 101 nci maddesine (İşçiler İş yerlerine alınmalarıyla beraber kendiliğinden sigorta olunmuş olurlar. Bunlar bu suretle sigortalı olmak hak ve vebibesinden feragat veya istinkâf edemezler) denilerek işçiye taallük eden sosyal sigortaların mecburi olduğu esası konulmuş bulunmaktadır.

Gerçi bu tasarının 20 nci maddesinde, iş verenlerin çalıştırıldığı işçilerin sigorta primlerini ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait olan

primle beraber sigorta kurumuna ödemeye mecbur olduğu hakkında bir hüküm mevcut ise de «İşçi İhtiyarlık Sigortası»nın esasına ve teşkiline ait olan birinci maddenin metninde (İhtiyarlık Sigortasının mecburi olduğunu) sarihle ifade eden bir hüküm ilâve edilmesi uygun görülmüştür.

Birinci madde ile diğer maddelerdeki (İhtiyarlık geliri) tâbiri

Bu kanuna göre sigortalıya bağlanacak ve her ay ödenecek olan paraya hususi ve ihtiyari sigortalarda kullanılan (Rente Viagère) istilahının karşılığı olmak ve (Rente) kelimesi de (Gelir) mânasına alınmak üzere «İhtiyarlık geliri» denildiği ve bu tâbirin birinci madde ile diğer birçok maddelerde de kullanıldığı görülmüştür.

Filhakika her gerçek kişi, hususi bir sigorta şirketi ile ihtiyari olarak akdedeceği bir sigorta mukavelesiniyle ve primlerini muntazam surette ödemiş olmak şartıyla meselâ 20 sene gibi muayyen bir müddet sonra kendisine aylık ve yıllık olarak tediye olunacak bir rant temin edebilir.

Fakat İş Kanunu hükümlerine göre Devlet tarafından kurulan ve mecburi olan sosyal işçi sigortalarında 60 yaşını geçen işçilere bağlanacak olan aylıklar esas itibarıyla (Rente - irat) vasıf ve mahiyetinde olmayıp belki işçilerin ihtiyarlıklarında kendilerini ve ailelerini geçindirebilmeye mesnet ve medar olacak olan bir (Yardım akçesi) dir. Ve İş Kanununun 100

neü maddesinde de bu paralara esasen (Sosyal yardımlar) adı verilmiş bulunmaktadır. Bu itibarla tasarındaki birinci madde ile diğer maddelerde kullanılan (İhtiyarlık geliri) tâbirinin (İhtiyarlık yardımı) şeklinde düzeltilmesi doğru olacağı düşünülmüştür.

Üçüncü madde

İş Kanununun 100 neü maddesinde (İhtiyarlık) halinde yapılacak yardımın (Sosyal yardımlardan) olduğu sarahatle zikredilmiş olduğuna göre tasarının üçüncü maddesinde lüzumsuz olan (Hilâfına tasrih edilmiş olmadıkça) ibaresinin çıkarılması zaruri görülmüştür.

Yine üçüncü madde ile tasarının diğer maddelerindeki (4772 sayılı) kelimesinden sonra bu kanunun (Kaza Sigortaları ve Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu) olduğunun zikir ve tasrih edilmesi doğru olacağı düşünülmüştür.

6, 12, 29 neü maddelerde adı geçen tüzükler

Tasarının 6 ncı maddesine (Ağır ve yıpratıcı işlerde hesaplanacak yıpranma payının) Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükte belirtileceği.

Tasarının 12 ncı maddesinde (Çalışma gücünün üçte ikisini kaybederek mâlûl kalma halinde) Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca hazırlanacak bir tüzükte belirtileceği.

Tasarının 29 neü maddesinde de (İş verenlerin Sigorta kurumuna verecekleri bordrolara, tutulacak kayıtlara ve defterlere, işçilere verilecek karnelere ve primlerin ödenme zamanlarına ait hükümlerin) bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde çıkarılacak bir tüzükte gösterileceği.

Hükümleri mevcut bulunmaktadır.

Bu hükümlere göre ayrı ayrı tüzükler yapılacak yerde tasarındaki geçici maddeden evvel (İhtiyarlık sigortasına taallûk eden hükümlerin tatbik şekli ve suretleri Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunca kabul olunacak bir tüzük ile tesbit ve tâyin olunur) tarzında bir maddenin ilâve edilmesi ve adları geçen 6, 12, 29 neü maddelerin sonlarında da (. . . neü maddede zikrolunan tüzükte gösterilir) denilmesi daha doğru olacağı düşünülmüştür.

9 neü maddedeki primlerin geri verileceği haller.

Bu maddede :

a) en az beş yıl prim ödedikten sonra evlenme suretiyle işlerinden ayrılanlara,

b) Sigortaya tâbi iş yerlerine geç girdiklerinden 60 yaşında veya daha sonra işlerinden ayrıldıkları zamana kadar yirmi yıl müddeti doldurmamış olanlara.

Talepleri üzerine ödedikleri primlerin geri verileceği yazılıdır.

Beş seneden az prim ödiyenler evlenmek suretiyle ayrıldıkları takdirde primlerinin geri verilip verilmeyeceği noktasiyle, (a) ve (b) fıkralarına göre işlerinden ayrılmış olanların sigortaya ihtiyari olarak devam edebileceğine ait olan 27 neü madde hükümlerinden faydalayıp faydalanamayacakları bu maddede beyan ve tasrih edilmemiş olduğundan bu eihetlerin Çalışma Komisyonunca tetkika değer olduğu düşünülmüştür.

11 neü madde

Bu maddenin 5 ncı satırında yanlış yazıldığı anlaşılan (Mezhebi) kelimesi yerine (Nesebi) denilmesi lüzumlu görülmüştür.

21 neü madde

Bu maddenin ikinci fıkrasında (İşçilere verilen fazla mesai ücretleri, prim ve pahalılık zamları gibi ücret mahiyetinde her türlü paralar ücretlerin aylık tutarında dâhildir) denilmektedir.

İşçilere aynen yapılacak sosyal yardımlar ücret mahiyetinde olmadığından bu türlü yardımların prim hesabına girmemesini ifade edilmek üzere fıkradaki (Pahalılık zamları gibi) ibaresinden sonra (yalnız) kelimesinin ilâve edilmesi uygun görülmüştür.

30 ve 32 neü maddelerin birleştirilmesi

Tasarıdaki 31 ncı madde esasen 30 neü maddenin devamı demek olduğundan bu iki maddenin birleştirilmesi uygun görülmüştür. Bundan başka tasarıdaki 31 ncı maddenin (Matematik karşılık, bu kanun gereğince bağlanacak gelirlerin ödenmesini sağlamak üzere ve bunların kuruluş sermayelerine eşit olarak tesbit olunur) şeklinde yazılmış olan birinci fıkrası (Kuruluş sermayesinin ayrı, matematik karşılığın ayrı olacağı ve bunların arasında eşitlik bulunacağı)

tarzında bir yanlış telâkkiye meydan vereceğinden bu yanlış telâkkiyi önlemek üzere bu fıkranın :

(Matematik karşılık, bu kanun gereğince bağlanacak ihtiyarlık yardımlarının ödenmesini sağlamak üzere hesaplanacak kuruluş sermayesi kadardır) şeklinde düzeltilmesi uygun görülmüştür.

35 nei madde

Bu maddenin sonunda (Veya İşçi Sigortaları Kurumundaki sigortalılardan) ibaresinin yanlış yazıldığı anlaşılmalı bu ibarenin (veya İşçi Sigortaları Kurumundaki kayıtlardan) şeklinde düzeltilmesi lüzumlu görülmüştür.

43 ncü madde ve (Mütekabiliyet şartı)

Bu madde (Bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışan yabancı uyruklu işçi ve hizmetliler hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır. İş Kanununun 102 nei maddesinin ikinci fıkrası hükmü saklıdır) denilmektedir.

Bir yabancı memleket mevzuatında mümâsil Sosyal işçi sigortalarından yabancı işçi ve hizmetlilerin de faydalanabileceği hakkında bir hüküm mevcut değilse bu maddenin mutlak hükmü ile o yabancı memleket uyruğu olan işçi ve hizmetlilerin Türkiye'de kurulacak İhtiyarlık Sigortasından faydalanacaklarını kabul etmek doğru olmadığından maddedeki (İşçi ve hizmetliler hakkında) ibaresindeki sonra (Mütekabiliyet suretiyle) kaydının ilâve edilmesi uygun ve zaruri görülmüştür.

Geçici Madde

Geçici madde (Bu kanunun primlere mütâallik olan hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihte 40 yaşını geçirmiş bulunanlardan 60 yaşını doldurduktan sonra beşinci maddedeki şartları yerine getirmiyenlerin de bu kanunun hükümlerinden faydalanabilmeleri için :

a) Yürürlükten önce beş yıl içinde en az bin elli gün İş Kanununa tâbi iş yerlerinde çalıştığını ispat etmesi.

b) Bu beş yıl içinde her yıl için en az ortalama 210 günlük ihtiyarlık sigortası primlerini ödemiş olması.

Ve beşinci maddenin (d) fıkrasındaki şartı haiz olması.

c) En az bir yıl sigortalı bulunması ve bu yıl içinde 210 günlük prim ödemesi.

Hükümlerini ihtiva etmektedir.

Bu maddenin müzakeresinde Komisyon üyesinden bâzıları geçici maddenin işbu c fıkrasındaki (En az bir yıl daha sigortalı bulunması ve bu yıl içinde 210 günlük prim ödemesi) şartının bu türlü yaşlı işçileri çalıştırmakta bulunan iş verenler tarafından bu yaşlı işçilere bir yıl daha ücret verilmesine devam olunacağı mânasını ifade etmekte olduğunu ve bundan kaçınmak için de bâzı iş verenlerin İş Kanunundaki (Haber vermek şartıyla hizmet akdini feshetmek) salâhiyetinden istifade etmek yoluna gidebileceklerini beyanla bu gibi kıdemli yaşlı işçilerin mâğdur olmalarına mahal ve meydana vermemek üzere geçici maddeden (C) fıkrasının çıkarılması doğru olacağı mütalâasında bulunmuşlarsa da bu hususta cereyan eden konuşma sonucunda geçici madde nin aynıyle kabulüne çoğunlukla karar verilmiştir.

Tasarımın muhtelif maddelerindeki (.... hükmü saklıdır) ibaresinin (. . . .hükmü mahfuzdur) suretinde değiştirilmesi de uygun görülmüştür.

Tasarıdaki maddelerin kenarlarına o maddelerin muhtevasını gösterecek olan (Matlap) ların ilâvesi de uygun görülmüştür.

Çalışma Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ulaştırma K. Başkani

Çoruh

A. R. Erem

Kâtip

Erzurum

S. Altuğ

Aydın

M. Aydın

İmzada bulunamadı

Edirne

M. E. Ağaoğulları

İmzada bulunamadı

İstanbul

Senihi Yürüten

İmzada bulunamadı

Kütahya

A. Bozbağ

Samsun

Y. Kalgay

Sözcü

Niğde

C fıkrasının çıkarılması reyindeyim.

V. Sarıdal

Ankara

İ. R. Ayazlı

Çanakkale

B. Gökçen

İstanbul

Orgl. C. C. Toydmir

Kayseri

F. Seler

Ordu

Dr. V. Demir

Samsun

Y. Kalgay

H. Işık

İmzada bulunamadı

Çalışma Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Çalışma Komisyonu
Esas No. 1/540
Karar No. 19

20 . V . 1949

Yüksek Başkanlığa

Bakanlar Kurulunun 18 . IV . 1949 tarihli kararları ile kabul olunan ve Başbakanlığın 21 . IV . 1949 tarih ve 6/1512 sayılı tezkeresine ilişik olarak yüksek makamınıza sunulmuş bulunan «İhtiyarlık Sigortası Kanun tasarısı» Makamınızın havalesi üzerine 22 . IV . 1949 tarihinde Komisyonumuza tevdi edildi.

Komisyonumuza tüzük hükümlerine göre mütalâaları alınmak üzere tasarı Gümrük ve Tekel, Ulaştırma, Ekonomi ve Bütçe Komisyonlarına sunuldu. Mezkûr komisyonların raporları geldikten sonra toplanan komisyonumuz Çalışma Bakanı ve temsilcileriyle birlikte tasarımı inceledi.

İş Kanunumuzun sosyal yardımlara mütaalilik hükümlerinin de kabul ettiği şekilde memleketimizin çalışma hayatında iktisadi ve içtimai durumumuzun icaplarını ve bugünkü hayat şartlarını ve sanat hayatında ilerlemek için memleketine bilhassa bedenî hizmetleriyle kendilerini vakfetmiş bulunan işçi ve hizmetli vatandaşlarımızın işe, sanat, meslekine inanla bağlanmasına ve Devlet bünyesinde kendisinin şahsi ve topluluk hukuku içinde değer ve kıymetinin ehemmiyetle ele alınarak istikbalinin teminat altında alındığını ve sağlığında herhangi bir ârıza vukuunda bir yardımla kendisini ve ailesini mümkün mertebe geçindirebileceğini, ölmüş halinde mirasçılara toptan ödemeler ve ihtiyarlığı halinde kendisine gelir ve ihtiyarlık geliri alırken ölümü halinde aile efradına bu gelirin tahsis ve tefriki ve neticeten gerek çalıştığı müddetler içinde ve gerekse gözlerini hayata yumduğu zaman evlât ve ayalinin geçimine medar olacak bir yardımın Devleti tarafından bir kanun ile garanti edilmesini görmek suretiyle tuttuğu meslek ve işe daha sıkı bağlanarak devamlı ve vasıflı bir vatandaş olmak suretiyle daha yüksek kazanç ve faydalar sağlıyacağı gibi vatanına da daha sıkı bağlanacağı ve binaenaleyh şahsan ve topluluk itibariyle istifade ederken

iktisadi gelişme ve ihtisaslara ve tam randıman ile çalışanlara vesile teşkil etmiş olacağına tam ittifak halinde bulunan komisyonumuz esasta itirazları olmıyan mütalâaları alınan diğer komisyonlar gibi tasarının umumi hükümleri üzerinde mutabık kaldıktan sonra maddelere geçmiştir.

Birinci Madde : Sigortalı sayılacak vatandaşların ihtiyarlıkları hallerinde bağlanacak gelirler ile diğer mâlûliyet, ölüm ve zaruret hallerinde işten ayrılma vukuunda ödenecek veya geri verilecek primlerin, ancak bu kanun hükmüne tâbi olduğunu anlatmaktadır.

İkinci Madde : Bu kanunun hangi işçi ve hizmetliler hakkında tatbik edilemeyeceğini göstermekte ve emeklilik sandıkları ile süresiz işlerde çalışanların ve çalışma müddetinde bu kanunun şart koyduğu çalışma zaman ve müddetleriyle fâsılasız çalışma şartlarını ve prim kayıtlarını yerine getiremeyenlere uygulanmayacağını izah etmektedir.

Üçüncü Madde : Hükümet tasarısının «Hilâfi tasrih edilmiş olmadıkça» cümlesi yerine «Hilâfına hüküm olmadıkça» kaydı konmak ve 4772 sayılı Kanunun 70 nci maddesini de ihtiva eden maddeler içerisinde mezkûr madde çıkarılmak suretiyle değişiklik yapılarak İş Kanununun 7 nci faslı hükmü olan ve sigortalının İş Kanununun tatbik edildiği bir iş yerine girmesiyle otomatik olarak sigortalı addedileceği ve bu suretle bu gibi iş yerlerine giren işçi ve hizmetlilerin kendiliğinden ve mecburi olarak sigortaya kaydedilmiş olacağını gösteren ve 4772 sayılı İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Kanununun numaraları gösterilen maddeleriyle de mezkûr sigortalının ihbar, tebliğ ve diğer buna mütenazır hükümlerinin bu kanunda da tatbik edileceğini izah eden bir maddedir.

Dördüncü Madde : «Çocuklarına bağlanacak yetim gelirleri» hükmünü de kapsamına almak suretiyle sigortalının ölümü halinde ihti-

yarlık gelirine hak kazanmış ise eşine ve ilâve dolayısıyla yetimlerine ve eğer kazanmamış ve başka suretle de toptan ödeme vukuu halinde ailesi efradına vâkı olacak yardım ve ödemeleri göstermektedir.

Beşinci Madde : İhtiyarlık gelirinden faydalanmak için bir işçi ve hizmetlide aranacak şartları ihtiva etmektedir. Bu maddeye göre; ihtiyarlık geliri almak için (60) yaşını doldurmak şart olduğu gibi 25 yıl İş Kanununa tâbi iş yerlerinde çalışmak ve her çalışma yılı için en az 200 gün çalışarak prim ödemiş bulunmak şarttır.

Ancak münavebe ile çalışan iş yerleri hakkındaki hükümler mahfuz bulunduğu gibi; 50 yaşını doldurduktan sonra hiçbir işte çalışmayacak duruma düşenlerin 50 yaşından sonra gelirden faydalanacağını göstermektedir.

Bundan başka umumi şartların dışında 14. c maddede gösterildiği veçhile ihtiyarlık gelinine hak kazanan ve fakat 50 ve daha yüksek yaşlarda olmuş olanlarını veresesine (60) yaşını doldurmuş gibi ve fakat daha kısa süreli gelir tahsisi kabul edilmiştir.

Altıncı madde : Sigorta işçi ve hizmetlilerin gerek prim ve gerek yaş hadlerini tâyinde ağır ve yıpratıcı işlerde çalışmış olanlarının yıpranma paylarının prim ve yaşlarına ilâve ve tertip sırasını göstermektedir. Bu hususta Çalışma Bakanlığınca bir tüzük hazırlanacağını da âmir bulunmaktadır.

Yedinci madde : İhtiyarlık gelirinin yıllık tutarının hesabını göstermekte ve bu gelirin de aşağıda görüleceği üzere iş veren ile işçi ve hizmetlinin ödiyecekleri % 4 erden % 8 in ihtiyarlık geliri hakkının iktisabı müddetindeki toplamının % 20 si olacağını ve ancak bu gelirin de yılda (400) liradan aşağı olmayacağını tasrih etmektedir.

Sekizinci madde : Toptan ödemeyi gelecek maddelerdeki şerait dâhilinde hesap verme usulünü ve hakkını irae etmektedir.

Dokuzuncu madde : Sekizinci maddedeki gösteri dâhilinde, ihtiyarlık geliri hakkını iktisap edemiyenlere talepleri üzerine, ödenen primlerin aynen geri verileceğini irae eylemektedir. Bu maddeye göre evlenen kadın işçi ve hizmetlilerin evlenme dolayısıyla her vakit işten ayrılmaları ve primlerini geri almaları hususu bir hüküm halinde derpiş edilmekte ve ih-

tiyarlık geliri için 5 ne maddedeki umumi şartları yerine getiremeyenlere ve müddeti dordurmıyanlara da toptan ödeme ile yardım sağlanmaktadır.

Bundan başka ayrılan kadın tekrar işe döndüğü ve aldığı primi de sigorta kurumuna geri verdiği takdirde ayrıldığı seneler için bu kanunun başka sigortalılara tahmil ettiği külfetten azade kılarak geçmiş hizmet müddeti ile verdiği primi ihtiyarlık geliri hesabına ithal edilmesini temin etmektedir.

Onuncu madde : Sigortalı işçinin ve hizmetlinin hiçbir işte çalışmayacak duruma girdiği usulen anlaşıldığı veya daimî iş göremezlik başladığı veyahut ihtiyarlık geliri için umumi şartları yerine getiremediği tahakkuk ettiği takdirde (5) ve (14) ne maddelerde yazılı şartlar yerine getirilememiş ve çalıştığı günler her yıl 200 günden aşağı olmayarak prim de ödemiş bulunduğu anlaşıldığı takdirde iş veren ile kendileri tarafından verilmiş olan primleri geri alabileceğini göstermektedir. Yalnız iş göremezlik ve ölüm hallerinde 4772 sayılı Kanundan faydalananlara toptan ödemelerde yarısının verileceğini kaydetmektedir.

On birinci madde : Sigortalının ihtiyarlık gelinine hak kazanmamış olduğu ve toptan ödeme yapılacak hallerde sigortalının ölümü vâkı olur ise veresesine yapılacak toptan ödeme şekli ve miktarlarını göstermektedir.

On ikinci madde : Sigortalının hiçbir işte çalışmayacak duruma girmiş olacağı hususlarının tesbitini gösteren tüzüğün Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanacağını göstermektedir.

On üçüncü madde : Sigortalı işçi ve hizmetlinin iş göremezlik halinin ne şekilde ve hangi müesseseler tarafından tesbit edileceğini ve itirazı ve tetkik mercilerini, müddet ve masraflarını irae etmektedir.

On dördüncü madde : İhtiyarlık geliri alan veya ihtiyarlık geliri almamakla beraber bu kanunun 5 ne maddesinin (b), (c), (d) fıkralarındaki şartları yerine getirmiş ve (50) yaşını doldurmuş bulunan sigortalının ölümü halinde veresesine bu ihtiyarlık gelirinin ne şekilde ve ne gibi şartlar altında ve hangi miktar üzerinden bağlanacağını irae etmektedir.

On beşinci madde : İhtiyarlık geliri alan ve-

ya hak kazanan kadın işçinin kocası ile 14 ncu maddedeki hak sahiplerinin ne suretle faydalanacağını kaydetmektedir.

On altıncı madde : Sigortalının ölümü halinde cenaze karşılığı verilecek ödeneği ve tedaviye tarzını irae eylemektedir.

On yedinci madde : Askere çağrılan sigortalı ile 4772 sayılı Kanunun 13 ve 29 ncu maddelerinde geçici iş göremezlik, gebelik ve analık ödeneği alan sigortalıların iş göremedikleri süre içinde tâbi olacakları ahkâmı göstermektedir.

On sekizinci madde : 4772 sayılı Kanun ile sigortalanan ve gelir alınan iş kazası, meslek hastalığı gibi hallerin ödeneği ile bu kanun gereğince aynı gelirlere mütenazır ödenek veya gelir alındığı takdirde tedavi şeklinin ne suretle yapılacağını göstermektedir.

On dokuzuncu madde : Reşit olmıyan işçi ve hizmetli çocukların 18 yaşından evvelki hizmet sürelerinin ihtiyarlık geliri için şart olan müddetlere ithal edilmemesi menfaatleri iktizasından görülerek bu nokta istisna edilmiş ve yalnız lehlerine olarak verdikleri prim ihtiyarlık geliri hesabında nazara alınması hususunu tesbit etmiş bulunmaktadır.

Yirminci madde : İhtiyarlık sigortasının yönetim giderleriyle ödemelerini ve diğer masraflarını karşılayacak olan primlerin iş veren ile işçi ve hizmetli tarafından tedavi suretlerini ve iş verenin vecibelerini saymaktadır.

Yirmi birinci madde : Primin aylık üzerinden hesap olunacağı ve bu hesapda da fazla mesai ücretleriyle prim ve pahalık zammı gibi verilen munzam ücretlerin de ithal edileceğini göstermektedir.

Yirmi ikinci madde : Ücretsiz çalışanlarla 2 liradan aşağı ücret alanların prim hesabında 2 liranın esas tutulacağını ve yirmi liradan fazla ücret alanların da fazlasının prim hesabına ithal edilmeyeceğini ve şu hale göre iki lira ile yirmi lira arasındaki tediyelerin prime esas olacağını göstermektedir.

Yirmi üçüncü Madde : Prim alınmıyacakları göstermektedir.

Yirmi dördüncü Madde : Sigorta priminin nispetini ve kimlerden alınacağını göstermektedir. Ancak bu maddede Zonguldak gibi maden işlerinde yer altında ve üstünde münavebe ile çalışanların 5 nci maddede meşrut olan yılda (200) günü doldurabilmeleri müşkülâtı karşısında Çalı-

şma Bakanlığınca kabul edilecek şekilde çalışma müddetinin bu gibi işçiler ve hizmetliler için asgari 160 gün kabul edilmesi ve bu kabül sigortalıların verecekleri primlerinin kazançlarının % 10 nispetinde hesab edilmesi yerinde görülerek tesbit edilmiştir.

Yirmi beşinci Madde : Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışan sigortalıların primlerinin tüzüğü ve gösterilecek esaslar dâhilinde artırılacağını göstermektedir.

Yirmi altıncı Madde : İş verenin sigortalıya karşı bordrolar hakkındaki vecibelerini göstermektedir.

Yirmi yedinci Madde : Beş yıl umumi şartlar dairesinde İş Kanununun tatbik edildiği bir işyerinde sigortalı vasfını iktisap etmiş iken ayrılanların tekrar sigortaya ihtiyari olarak devam edebilmeleri şart ve unsurlarını ve bu suretle işçi ve hizmetliler için kolaylık göstermektedir.

Yirmi sekizinci madde : İş Kanununa tâbi olmıyan işlerde ve iş yerlerinde çalışanların toplu olarak bu kanuna tâbi tutulmaları için bunların dernekleri tarafından İşçi Sigortaları Kurumu ile anlaşma yapmalarına ve İhtiyarlık Sigortası Kanunundan umumi sosyal sigorta gibi faydalanma yolunu sağlamayı ele alarak ve yalnız Çalışma Bakanlığının onaylayacağı genel şartlara göre bu işin ayarlanacağını da şart koyarak hükmü tesbit etmektedir.

Bu madde büyük bir noksanlık olan ve esnaf dernekleri için henüz düşünülmemiş bulunan sigortalaşma prensip ve yolunu açmış bulunmaktadır.

Yirmi dokuzuncu madde : İş verenin İşçi Sigortalılarına karşı vecibelerini göstermektedir.

Otuzuncu madde : Hükümetin 31 nci maddesiyle birleştirilen bu madde primlerden ayrılacak karşılıkları tarif ve tavsif etmektedir.

Otuz birinci madde : Ayrılacak karşılıkların nerelerde ve ne suretle kullanılacağını göstermekte ve komisyonumuzla Hükümet tasarısına ilâve olunarak sigortalının mesken sahibi olmasını sağlamak amacıyla, mesken sigorta kurumuna ödeninceye kadar ipotek edilmek şartıyla bütün karşılıkların % 20 sine kadar mesken inşasına tahsisini âmir bulunmaktadır.

Otuz ikinci madde : Kurumun en az her beş yılda bir malî durumunu Bakanlığa bir raporla bildireceğini âmirdir.

Otuz üçüncü madde : Sigorta kurumunun

sigortalılara vereceği karneyi ve şeklini izah etmektedir.

Otuz dördüncü madde : İşçilere verilen kar-nelerin iş verenler tarafından kayıt ve tescili şekilleriyle karnenin zıyaı halinde yapılacak işlemleri göstermektedir.

Otuz beşinci madde : Vecibeyi ifa etmeyen iş verenlere tatbik edilecek cezai ahkâmı göstermektedir.

Otuz altıncı madde : Gelirini 3 yıl içinde almıyanların zamanasını dolayısıyla talep hak-larının düşmesini göstermektedir.

Otuz yedinci madde : İhtiyarlık geliri ayrı-ken her hangi bir surette mahallinden ayrılma halinde tâbi olunacak hükmü irae etmektedir.

Otuz sekizinci madde : Gelir bağlanma ve toptan ödeme işlerinde kurumun tâbi olacağı vecibelerle hak sahiplerinin itirazı veya müra-caat edecekleri makamı göstermektedir.

Otuz dokuzuncu madde : Sigortalıya avans verme keyfiyetidir ki işçi lehine faydalı hüküm-lerdendir.

Kırkıncı madde : İhtiyarlık gelirinden fay-dalanacak duruma giren sigortalının işinden ay-rılması halinde İş Kanununun 13 nci maddesi gereğince ve ihtiyarlık gelirinden faydalanma ça-ğına yaklaşmış sigortalıların işlerinden çıkarıl-mamasına medar olacak bir müeyyide olur dü-şüncesiyle bu hükmü ihtiva etmektedir.

Kırk birinci madde : Sigortalının doğum ta-rihinin tesbit şeklini göstermektedir. Doğum günü belli olmıyan sigortalının doğum ayının Temmuz olarak kabulünü âmirdir.

Kırk ikinci madde : Yabancıların da bu ka-nun hükmüne tâbi tutulacağını göstermektedir.

Geçici madde - Kanunun neşri tarihinde 35 yaşını bitirmiş olanların umumi şartlar dairesinde (60) yaşını doldurmuş olmasına rağmen 5 nci maddedeki şartları yerine getire-melikleri takdirde :

1. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önceki 5 yıl içinde en az 1000 gün İş Kanununa tâbi iş yerlerinde çalıştığını ispat etmek,

2. — Her yıl için 200 günlük sigorta primini ödemiş bulunmak,

3. — En az bir yıl sigortalı bulunmak ve 200 günün primini ödemiş bulunmak gibi ödemeleri ifa etmiş olmak suretiyle bu kanun hükümlerinden faydalanmasına imkân vermektedir.

Bu geçici madde bugün mevcut olan ve yıl-

larca iş hayatında ömür yıpratıp da böyle bir kanundan ümit bekleyen ve yaşları da ilerlemiş bulunan işçi ve hizmetli vatandaşları az prim vermiş olmalarına bakılmıyarak sosyal bir yardım yapmayı hedef tutarak bu hükmü kapsa-mış bulunmaktadırlar.

Kırk üçüncü madde : İlaazırığa taallük eden hükümleri kanunun neşri tarihinden ve prim alma ile gelir verme ve ödeme hususlarına mütaallik olan hükümleri de (1 . VII . 1950) tarihinde muteber olmasını sağlamaktadır.

Bu suretle gerekçesi tanzim ve metni rapte-dilen İhtiyarlık Sigortası Kanun tasarısının Yüksek Kamutaya sunulması (İvedilikle) ko-nuşulmasının teminini rica ile Yüksek Başkanlı-ğa takdim kılınır.

Çalışma K. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Erzurum	Denizli	İstanbul
Ş. Koçak	H. Oral	A. R. Arı
Bursa	Kırklareli	Manisa
C. Öz	Dr. F. Umay	Dr. M. N. Otaman
Zonguldak		Zonguldak
I. Ergener	Bâzı maddelerine muhalifim	S. Koçer
	Zonguldak	

Tasarının beşinci maddesinin A bendi ih-tiyarlık gelirinden faydalanmak için altmış yaşını doldurmuş olmasını şart kılmaktadır. Halbuki bizim memleket işçilerinin yaşama şartlarıyla yabancı memleketlerin işçi yaşama şartları arasında çok büyük farklar olduğundan ve vasati ömrün de bizde çok düşük ol-masından altmış yaş gibi uzun bir yıl bir iş-çinin beklemesine maddeten imkân yoktur. Bu altmış yılı kabul etmek demek sana sağlı-ğında gelir bağlamıyacağım demek gibi bir şey olacaktır. Komisyonunda şifahen arzetti-ğim gibi Zonguldak maden işçileri sendikası-nın muntazam olan kayıtlarından çıkarılan yirmi bin kişilik bir teşekkül içinde elli ilâ ; altmış yaş arasında ancak beş yüz on altı kişi vardır. Bu rakam yirmi bin kişilik bir kütlenin değil bütün kömür havzasında ça-lışan otuz bin kişilik kütlenin içindeki mev-cut rakamdır. Şu hale göre İş Kanununa tâbi üç yüz bin işçi arasında ancak yüzde üçü bu tasarıdan istifade edecektir. Netice itibariyle tasarının A bendindeki altmış yaş yerine bir

kayda tâbi tutulmaksızın elli beş yaş kabul edilmesi memleketimizin şartlarına uygun olacağı gibi sosyal adaleti de tecelli ettirmiş olur kanaatindeyim.

Yine beşinci maddenin C fıkrasında, iki yüz günü yerine getirmiş olmak şartının, Zonguldak maden kömür işlerinde çalışan münavebeli işçiler için uygulanamayacağı aşikârdır. Esasen bilfiil kömür kazı işlerinde çalışan bu işçiler bir, bir buçuk ve iki ayda (İşin icabına göre) değiştirilirler. Bu işçiler muvakkat değil bilâkis Zonguldak civarında oturan ve madenciligi kendilerine babadan kalma esas meslek ittihaz etmiş olan yurttaşlarımızdır. Münavebe suretiyle çalışması işin tertip icabından ileri gelmektedir ve kendi elinde olmıyan bir sebeptir. Haddi zatında cephede nöbet değiştiren bir askerden hiç farkı yoktur. Ocakta ve köyünde ve daima işin emrindedir. Esasen kömürü çıkaran bu zümrenin ortalama yıllık mesaisinin iki yüz değil, yüz elli gün olarak kabul edilmesi hakikatın ta kendisi olacaktır.

Tasarımın altıncı maddesi ağır ve yıpratıcı işlerde geçen hizmet süreleri üzerinden hesaplanacak yıpranma payına yüzde otuzu geçmemek şartıyla çalışma müddetine bir ilâve yapmaktadır. Nihayet bu ilâvelerin sonu altı yılı geçemez kaydıyla tahdit edilmiştir. Maden kuyularında, ağır sanayi fabrikalarında, kızgın ateş karşısında binbir türlü tehlikeler içerisinde uzun yıllar çalışmış bir işçi-

ye tanınmak istenen mesaisine yüzde otuz ilâve ve son altı yılı geçemez tahdidi ile yaptığı işler ile asla kabili kıyas değildir. Çünkü on sekiz yaşına giren bir işçi elli dört yaşında emekliye ayrılacağına göre otuz altı yıl bu ağır iş içerisinde çalışmış olması şarttır. Otuz altı yıl yer altında ve ağır sanayi hizmetlerinde çalışmak insan takatının üstünde olacaktır. Bu maddenin de tatbikatta uygulanamayacağı aşikârdır.

Şu hale göre ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanlara yüzde otuz yerine yüzde elliye çıkarılması ve bu indirmeler altı yılı geçemez tahdidinin kaldırılması realiteye ve bünyemize en uygun bir hareket olacağını arzetmek isterim.

Tasarımın yedinci maddesinde ihtiyarlık gelirin hesabında gelirin yüzde kırkının sigortaya verilmesine ve yıllık gelirin tutarı dört yüz liradan aşağı olamaz denilmektedir.

Hayat şartlarının ağırlığı karşısında ömrünün son günlerinde asgari ayda otuz üç lira ile geçinmenin mümkün olamayacağını kabul etmiyen hiçbir arkadaş tasavvur edilemez. Hiç değilse ömrünün son günlerini birkaç yıl için geçirecek olan bu yaşlanmış işçilere gelirin yüzde ellisinin verilmesini ve asgari yıllık beş yüz elli liraya çıkarılması bugünkü realiteler karşısında en uygun bir hareket olacaktır.

S. Koçer

ÇALIŞMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İhtiyarlık Sigortası Kanunu tasarısı

Ana hükümler

BİRİNCİ MADDE — İş Kanununun uygulandığı iş yerlerinde çalışanlardan o kanuna göre sigortalı sayılanların ihtiyarlıkları halinde bağlanacak gelirler ve yapılacak diğer ödemeler hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun hükümleri aşağıda yazılı kimseler hakkında uygulanmaz :

- a) Kanunla kurulu Emeklilik Sandıkları ile ilgilendirilenler;
- b) İş Kanununun 8 nci maddesinde yazılı süreksiz işlerde çalışanlar;
- c) Yılın her hangi bir devresinde tam veya fazla faaliyette bulunup öteki devrede büsbütün faaliyetten kalan veyahut faaliyetini azaltan mevsimlik işlerin yılında hiçbir zaman 200 gün çalışmayı gerektirmiyen ve Bakanlar Kurulu kararı ile belirtilmiş bulunan kısımlarında çalışan işçi ve hizmetliler.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Hilâfına hüküm olmadıkça, İş Kanununun 7 nci fash hükümleri ihtiyarlık sigortasına da şâmilidir.

4772 sayılı Kanunun 52, 69, 71, 74, 77 ve 81 nci maddeleri ihtiyarlık sigortası hakkında da uygulanır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Sigortalıya sağlanan menfaatler :

- a) Kendisine veya eşine bağlanacak ihtiyarlık geliri, çocuklarına bağlanacak yetim geliri;
- b) Kendisine veya eşine yahut çocuklarına veyahut geçimleri kendisince sağlanan anasına ve babasına yapılan toptan ödemelerden ibarettir.

Birinci Bölüm

Yardımlar

BESİNCİ MADDE — İhtiyarlık gelirinden faydalanmak için :

- a) 60 yaşını doldurmuş olmak;
- b) Bu kanunun uygulandığı bir veya birkaç iş yerinde en az 25 yıldan beri işçi veya hizmetli olarak çalışmış bulunmak;
- c) İlk işe girdiği tarihten ihtiyarlık gelirinden faydalanma talebinde bulunduğu tarihe kadar geçen her yıl için, ortalama olarak, en az 200 günlük ihtiyarlık sigortası primi ödemiş bulunmak;
- d) Gelirden faydalanma talebine takaddüm eden son üç yıl içinde en az 200 günlük prim ödemiş bulunmak;

Şarttır. Ancak, yaptıkları işlerin mahiyeti icabı münavebe ile çalıştıkları Çalışma Bakanlığınca tesbit edilen işçi ve hizmetlilerin her yıl için ortalama olarak kabul olunan çalışma sürelerinin asgarisi 160 güne indirilir.

50 yaşını doldurduktan sonra hiçbir işte çalışmayacak duruma düştükleri, usulen anlaşılmalardan (b), (c) ve (d) fıkralarında yazılı şartları yerine getirmiş bu-

lunanlara, 60 yaşını doldurmak şartı aranmadan, ihtiyarlık geliri bağlanır.

Ihtiyarlık gelirine hak kazananların gelirlerinin ödenmesine kendilerinin bu yoldaki taleplerini takip eden ay başından başlanır.

60 yaşını doldurduğu tarihte (b), (c) ve (d) fıkralarında yazılı şartlardan bir veya bir kaçını henüz yerine getirmemiş bulunan sigortalı bu şartları tamamlamadıkça gelire hak kazanamaz.

ALTINCI MADDE — Ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların bu işlerde geçen hizmet süreleri üzerinden hesaplanacak yıpranma payları 5 nci maddenin (c) fıkrasındaki şartı yerine getirememiş bulunan sigortalıların hizmet sürelerine eklenir. 5 nci maddenin (c) fıkrasında yazılı şart yukardaki ekleme ile tamamlandıktan sonra yıpranma payından artan süre 5 nci maddenin (a) fıkrasındaki yaş haddinden indirilir.

5 nci maddenin (c) fıkrasındaki şartı esasen yerine getirmiş bulunanlar için ise yıpranma payının tamamı yaş haddinden indirilir. Ancak, yaş haddinden bu suretle yapılacak indirmeler 6 yılı geçemez.

Ağır ve yıpratıcı işlerle bu işlerde geçen hizmet süreleri üzerinden, % 30 u geçmemek şartıyla, ne nispette yıpranma payı hesaplanacağı Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak tüzükte belirtilir.

YEDİNCİ MADDE — Bağlanacak ihtiyarlık gelirinin yıllık tutarı, sigortalıların kendileri ve iş verenleri tarafından ödenen primler toplamının % 20 sidir. Şu kadar ki, yıllık gelirin tutarı 400 liradan aşağı olamaz.

SEKİZİNCİ MADDE — Toptan ödeme, 9 ve 10 ncu maddelerde belirtilen tarihlere kadar verilen primlerin mezkûr maddelerdeki şekillerde sigortalıya veya hak sahiplerine ödenmesidir.

DOKUZUNCU MADDE — Durumları aşağıda yazılı sigortalıların yalnız kendileri tarafından ödenen primler talepleri üzerine aynen geri verilir :

- a) Evlenme dolayısıyla işlerinden ayrılmak isteyen kadın işçi ve hizmetliler;
- b) Sigortaya tâbi işlere geç girdiklerinden 60 yaşında veya bu yaştan sonra işten ayrıldıkları zamana kadar 25 yıllık müddeti dolduramayan işçi ve hizmetliler;

Sigortalıların bu hükümden faydalanabilmeleri için en az 5 yıldan beri sigortalı bulunmaları ve ilk işe girdikleri tarihten (a) ve (b) fıkralarında yazılı sebeplerle işten ayrıldıkları tarihe kadar geçen her yıl için, ortalama olarak, en az 200 gün ihtiyarlık sigortası primi ödemiş olmaları şarttır.

(a) fıkrasında yazılı sebeple işinden ayrılan sigortalı yeniden sigortalı bir işe girecek olursa bu madde gereğince kendisine geri verilen primleri kuruma iade etmedikçe eski hizmetleri işbu kanunun tatbikatında hesaba alınmaz ve bu gibilerin hizmet süreleri son işe girdikleri tarihten başlar.

Evlenme dolayısıyla işten ayrılan ve kendisine toptan ödeme yapılmış bulunan kadınlar, yeniden sigortalı bir işe girdikleri ve aldıkları sigorta primlerini de, kuruma geri verdikleri takdirde, önce çalıştıkları zamanlar çalışma müddetlerine ve primleri de ödedikleri prim miktarına ilâve olunur. Ancak bu gibilerin işi terkettikleri zamanla tekrar işe başladıkları zaman arasındaki fâsıla için yılda 200 günlük prim ödeme şartı aranmaz.

ONUNCU MADDE — Aşağıdaki şartları yerine getirmiş olanlardan, artık hiçbir işte çalışmayacak duruma girdikleri usulen anlaşılmanın daimî iş göremezliklerinin başladığı tarihe kadar ve ölenlerin de ölüm tarihlerine kadar gerek ken-

dileri ve gerekse kendileri için iş verenleri tarafından ödenmiş bulunan primler toplamı sigortalıya veya 11 nci maddede yazılı esaslar dairesinde hak sahiplerine aynen ödenir.

a) İşe ilk girdikleri tarihten daimî iş göremezliğin başladığı veya ölümün vukubulduğu tarihe kadar geçen her yıl için ortalama olarak en az 200 günlük prim ödemiş bulunmak;

b) Gelir alabilmek için 5 nci ve 11 nci maddelerde yazılı şartları henüz yerine getirememiş olmak.

Şu kadar ki, iş kazasından veya meslek hastalığından ileri gelen daimî iş göremezlik ve ölüm hallerinde, aynı zamanda 4772 sayılı Kanundan faydalananlara yapılacak toptan ödeme yukardaki fıkrada tesbit olunan miktarın yarısıdır.

ON BİRİNCİ MADDE — Sigortalının ölümü halinde toptan ödenecek miktarın yarısı dul kalan eşine verilir. 18 yaşını doldurmamış çocuklarından her birine de toptan ödenecek miktarın dörtte biri ödenir.

Sigortalının ölümünden sonra doğan çocuğu ile ölümünden önce evlât edinilmiş veya nesebî düzeltilmiş yahut babalığı hükme bağlanmış çocukları da toptan ödemededen faydalanırlar.

Sigortalının ölümü ile hem anasız hem babasız kalan çocuklarından her birine, toptan ödenecek miktarın % 30 u verilir.

Hak sahiplerine ödenecek miktarlar toplamı, toptan ödeme miktarını aşamaz. Bu miktarın aşılması için gerekirse hak sahiplerine ödenecek miktarlardan aralarındaki nispet gözetilerek indirme yapılır.

Sigortalının sağ kalan eşine ve çocuklarına ödenen hisseler toplamı toptan ödeme miktarından çıkarıldıktan sonra arta kalan kısmın yarısı geçimi sigortalı tarafından sağlanan veya sağlanması hükme bağlanmış bulunan anasına ve yarısı da aynı şartı haiz babasına ödenir.

Sigortalının çalışamaz durumdaki sakat çocukları yaşları ne olursa olsun 18 yaşını doldurmamış çocukları gibi toptan ödemededen faydalanırlar.

ON İKİNCİ MADDE — Hangi hallerde sigortalının artık hiçbir işte çalışmayacak duruma girmiş sayılacağı Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir tüzükte belirtilir.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Resmî hastane bulunan yerlerde hastane sağlık kurulunca, bulunmayan yerlerde biri resmî olmak üzere en az iki hekim tarafından müştereken verilecek rapor daimî iş göremezliğin tesbitinde esas tutulur.

Ancak :

a) Ârızanın nev'ine göre uzman bulunmaması;

b) Gerekli tetkik ve teşhis araçlarının olmaması;

c) Ârızanın sonucunu tâyin için sigortalının bir sağlık müessesesince müşahede altına alınmasının gerekmesi, gibi sebeplerden biri dolayısıyla rapor yeter görülmezse sigortalı, raporun kurumca alındığı tarihten itibaren 15 gün içinde, kurumca tâyin edilen en yakın bir hastanenin sağlık kuruluna sevk olunabilir. Sigortalı da birinci fıkrada yazılı rapor üzerine kurumca alınacak kararın tarihinden itibaren bir ay içinde aynı şekilde resmî bir hastanenin sağlık kurulunda muayenesini itiraz ederek talep edebilir.

Bu suretle resmî bir hastaneye sevk olunacak sigortalıların gidip gelme yol paraları kurumca ödenir.

Kurum veya sigortalının bu son rapora da yukarda yazılı müddetler içinde itiraz etmesi halinde durum Yüksek Sağlık Şûrasınca kesin karara bağlanır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — İhtiyarlık geliri alan veya 5 nci maddenin (b), (c) ve (d) fıkralarındaki şartları yerine getirmiş ve 50 yaşını doldurmuş bulunan sigortalının ölümü halinde, ölüm tarihinden en az bir yıl önce sigortalı ile evlenmiş bulunan dul karısına özel kanunlar gereğince, her hangi bir yerden maaş veya tahsisat almamak veyahut sigortalı bir işten kazancı bulunmamak şartıyla kocasına ait gelirin % 40 na eşit bir gelir bağlanır.

Özel kanunlara göre her hangi bir yerden maaş veya tahsisat alan veyahut sigortalı bir işten kazancı bulunan dulların buralardan temin ettikleri gelirler bu kanun gereğince bağlanacak dul gelirinden az olursa aradaki fark kendisine ayrıca ödenir.

Dul geliri sigortalının ölümünden üç yıl sonra kesilir ve yeniden evlenmemiş olmak şartıyla 50 yaşını doldurduktan sonra yeniden ödenmesine başlanır.

Birinci fıkradaki şartları yerine getirdikten sonra ölen sigortalıya bağlanacak olan gelirin % 20 si eşit miktarlara ayrılarak çocuklarına, 18 yaşını dolduruncaya kadar, gelir halinde ödenir.

Sigortalının çalışmayacak durumdaki mâlûl çocukları, yaşları ne olursa olsun, sigortalının 18 yaşından küçük çocukları gibi bu gelirden faydalanırlar.

Sigortalının karısı ile ana ve babası iktima ettikte ve çocukları bulunmadığı takdirde, çocuklara ait olan % 20 eşit hisseler halinde ana ve babaya verilir. Eğer bunlardan birisi yoksa tamamı diğerine ödenir.

ON BEŞİNCİ MADDE — İhtiyarlık geliri alan veya buna hak kazanan kadının işçinin bakmakta olduğu mâlûl ve çalışmayacak durumdaki kocası ile çocukları da aynı şartlarla 14 nci maddede yazılı gelirden faydalanır.

ON ALTINCI MADDE — Sigortalının ölümü halinde cenaze masrafı karşılığı olarak ailesine 50 lira ödenir. 4772 sayılı Kanun gereğince cenaze masrafı verilen sigortalılar için bu maddeye tevfikan ayrıca ödeme yapılmaz.

ON YEDİNCİ MADDE — a) Her hangi bir sebeple silâh altına alınan sigortalının askerlikte geçen hizmet süresi;

b) 4772 sayılı Kanunun 13 ve 29 ncu maddeleri gereğince geçici iş göremezlik veya gebelik yahut analık ödeneği alan sigortalının iş göremediği süre;

İhtiyarlık sigortası haklarından faydalanmak için çalışması gerekli müddetler içinde dâhil olmadığı gibi her yıla isabet eden ortalama 200 günlük sürenin hesabında da nazara alınmaz.

Evlenme dolayısıyla işten ayrılan ve kendisine toptan ödeme yapılan sigortalı kadınların bu toptan ödemeyi iade ederek yeniden sigortalanmaları halinde arada geçen müddet için yılda 200 günlük prim ödeme şartı aranmaz.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun ile 4772 sayılı Kanuna göre hak kazanılan gelirlerin birleşmesi halinde, sigortalı veya hak sahibine, bu gelirlerden fazla olanının tamamı ve noksan olanının da yarısı ödenir.

Gelirlerin eşitliği halinde evvelce hak ettiği gelirin tamamı ve sonrakinin yarısı verilir. Sermayeye çevrilen gelirlerle toptan ödemelerde yukarıki fıkralar hükümleri uygulanmaz.

ON DOKUZUNCU MADDE — 18 yaşını doldurmamış bulunan kız ve erkek çocukların bu kanunla ilgili iş yerlerinde çalıştıkları süreler, 5 nci maddenin (b) ve (c) bentlerinde yazılı müddetlerin hesabında nazara alınmaz.

Ancak bu gibiler için 18 yaşını doldurmadan önce ödenen primlere esas teşkil

eden kazançlar toplamı, ihtiyarlık gelirinin hesabı için 7 nci maddede gösterilen kazançlar toplamına ithal edilir.

İkinci Bölüm

Primler

YIRMİNCİ MADDE — İhtiyarlık sigortasının gerektirdiği yardımlarla her türlü yönetim giderlerini karşılamak üzere alınması gerekli primleri sigortalılarla bunların iş verenleri öderler. İş veren çalıştırdığı bilûmum sigortalıların prim tutarlarını ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait prim tutarını da bu mik-tara ekliyerek en geç ertesi ayın sonuna kadar İşçi Sigortaları Kurumuna ödeme-ye mecburdur. İş veren ve iş veren vekili primlerin bu suretle tam olarak zama-nında ödenmemesi halinde İşçi Sigortaları Kurumuna karşı sorumlu olup, ayrıca primleri % 10 fazlasıyla ödemeye mecburdur.

YİRİMİ BİRİNCİ MADDE — Sigortalılarla iş verenlerin ödiyecekleri prim-lerin hesabında sigortalılara ödenen ücretlerin aylık tutarı esas alınır.

İşçilere verilen fazla mesai ücretleri, prim ve pahalılık zamları gibi yalnız ücret mahiyetinde her türlü paralar ücretlerin aylık tutarında dâhildir.

YİRİMİ İKİNCİ MADDE — Ücretsiz çalışanlarla günlük kazancı, 2 liradan aşağı olan sigortalıların ihtiyarlık sigortası primleri 2 lira üzerinden hesaplanır.

Sigortalının fiilen aldığı ücret ile iki lira arasındaki farka ait primin tamamı iş veren tarafından ödenir.

İhtiyarlık sigortası primlerinin hesabında günlük kazancın 20 liradan fazlası na-zara alınmaz.

YİRİMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — İkinci madde gereğince ihtiyarlık sigortasın-dan istisna edilenler için ihtiyarlık sigortası primi alınmaz.

YİRİMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — İhtiyarlık sigortası primi sigortalının ka-zancının % 8'idir. Bu miktarın yarısı sigortalı, diğer yarısı da iş veren hissesi-dir. 22 nci madde hükmü saklıdır.

Çalışma Bakanlığınca münavebeli bir işte çalıştığı kabul edildiği için asgari çalışma süreleri 160 güne indirilen sigortalıların ihtiyarlık primleri kazançlarının % 10 nu nispetine çıkarılır.

YİRİMİ BEŞİNCİ MADDE — 6 nci maddede yazılı tüzükte belirtilen ağır ve yıpratıcı işlerde çalışanların ihtiyarlık sigortası primleri, bu tüzükte gösterilen yıpranma payı nispetleri derecesinde artırılır. Bu artırmadan doğan prim farkı-nı iş verenle sigortalı yarı yarıya öderler.

YİRİMİ ALTINCI MADDE — İş veren veya iş veren vekili iş yerinde çalıştır-dığı sigortalılara ödenen ücretleri gösterir aylık bordroları en geç ertesi ayın sonu-na kadar İşçi Sigortaları Kurumuna vermeye mecburdurlar.

Üçüncü Bölüm

Sigorta haklarının ihtiyari olarak devam ettirilmesi

YİRİMİ YEDİNCİ MADDE — Evvelce sigortalı olup da 5 nci maddenin (c) bendinde yazılı olduğu şekilde en az beş yıl prim ödemiş ve sonradan sigortalı bulunduğu işten ayrılmış olan kimseler aşağıdaki şartlar dâhilinde ihtiyari olarak sigortaya devam edebilirler.

a) Bu kanunla ilgili işten ayrıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde ihtiyari olarak sigortaya devam edeceğini İşçi Sigortaları Kurumuna yazı ile bildirmek;

b) Evvelce kendisine toptan ödeme yapılmamış olmak veya kendisine toptan ödeme yapılmışsa bu miktarı aradan geçen zamana ait faizi ile birlikte iade etmiş bulunmak;

c) Her yıl en az 270 gün için prim ödemek;

(c) bendi gereğince ödenecek primlerin tâyininde sigortalının işten ayrıldığı tarihe takaddüm eden son bir yıl içinde aldığı ortalama günlük ücret esas tutulur. Bu ücret üzerinden 25 nci maddedeki nispet dâhilinde tesbit olunacak primlerin tamamını yalnız sigortalı öder.

İhtiyari olarak sigorta haklarını devam ettirenler senelik primlerini İşçi Sigortaları Kurumunun tâyin edeceği aylarda dört eşit taksitte öderler. Her hangi bir taksiti gecikme faizi ile birlikte ve taksit tarihinden itibaren en çok bir yıl içinde yatırmıyan sigortalının sigorta hakkı düşer. Bu gibilere ödemiş oldukları primler iade edilmeyeceği gibi bunlar sonradan ihtiyari olarak sigortaya devam edemezler.

Sigortalı yeniden mecburi sigortaya tâbi bir işe girecek olursa hakkında mecburi ihtiyarlık sigortası hükümleri uygulanır. Bu sigortalıların evvelce mecburi ve ihtiyari olarak sigortada geçen sürelerle ait sigorta hakları ile yeni çalışma sürelerine ait sigorta hakları birleştirilir.

YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — İşçi Sigortaları Kurumu, Çalışma Bakanlığınca onanacak genel şartlar dâhilinde İş Kanununa tâbi olmıyan işlerde ve iş yerlerinde çalışanların da toplu olarak bu kanuna tâbi tutulmaları için iş verenlerle, işçi ve hizmetlilerin dernek ve buna benzer teşekkülleriyle yahut işçi ve iş veren sendikalarıyla sözleşmeler yapabilir.

Bunlar hakkında işbu kanunun geçici maddesindeki hükümler uygulanmaz.

Dördüncü Bölüm

Genel hükümler

YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — İş verenlerin İşçi Sigortaları Kurumuna verecekleri aylık bordroların şekli, sigortalıların kurumca tescilli iş yerlerinde tutulacak kayıt ve defterler, sigortalılar için doldurulacak karnelerle bunların kullanış tarzı, ihtiyari sigortaya tâbi tutulanların prim ödeme şekilleri, gelirlerin tediye zamanları ve bu kanunun tatbik tarzını gösteren diğer hususlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren çıkarılacak bir tüzükle gösterilir.

OTUZUNCU MADDE — Her hesap yılı sonunda o yıl için alınan ihtiyarlık sigortası primlerinden dört türlü karşılık ayrılır :

- Matematik karşılık;
- Ödenmiş primler karşılığı;
- Askıda işler karşılığı;
- Olağanüstü karşılık.

Matematik karşılık, bu kanun gereğince bağlanacak gelirlerin ödenmesini sağlamak üzere ve bunların kuruluş sermayelerine eşit olarak tesbit olunur.

Ödenmiş primler karşılığı, henüz mâlûllük, ihtiyarlık ve ölüm dolayısıyla sigortadan faydalanmaya başlamamış bulunan sigortalılar için bu kanun gereğince ilerde kurumca yapılacak ödemelerin bilânço tarihindeki değeri ile bu sigortalılar için mütaakıp yıllarda ödenecek primlerin peşin değerleri arasındaki farktır.

Askıda işler karşılığı, yılı içinde muameleleri tamamlanmıyarak tediyeleri yapılmamış bulunan gelir ve toptan ödemeleri karşılayacak yeterlikte olur.

Olağanüstü karşılık, her hangi bir hesap yılına ait gelirlerin o yıl yapılacak masraflarla yıl sonunda ayrılması gerekli karşılıklara yetmemesi halinde kullanılmak üzere ayrılan karşılıktır. Her hesap yılı sonunda o yılın gelirlerinden matematik, ödenmiş primler ve askıda işler karşılıkları ile yönetim giderleri ve diğer sigorta masrafları çıkarıldıktan sonra kalanı olağanüstü karşılık olarak ayrılır.

OTUZ BİRİNCİ MADDE — İhtiyarlık sigortası için ayrılacak karşılıklar :

- a) Millî bankalara;
- b) Devletin çıkardığı veya kefil olduğu tahvillere;
- c) Gayrimenkullere;
- d) Sigortalılara mesken inşası için ve bu meskenleri ipotek etmek suretiyle gayrimenkulün değerinin % 50 si karşılığı olarak;

Yaptırılmak suretiyle işletilir.

Bu karşılıkların % 40 ı Devlet tahvillerine ve en çok % 20 si de ipotek karşılığı olarak yatırılır.

OTUZ İKİNCİ MADDE — İhtiyarlık sigortasının malî bünyesi her beş yılda bir ve gerekirse daha önce, incelenerek alınacak sonuç bir raporla Çalışma Bakanlığına bildirilir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Sigortalıların, bu kanuna tâbi işlerde çalıştıkları günleri, bu işlerden aldıkları ücret miktarlarını ve bu ücret miktarlarına göre ödemeleri gerekli ihtiyarlık sigortası primlerini tesbit ve takip etmek için bu kanuna tâbi bütün işçi ve hizmetlilere İşçi Sigortaları Kurumunca birer sigorta karnesi verilir.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — İş verenler veya vekilleri bu kanuna tâbi işçi ve hizmetlilerin sigorta karnelerini iş yerinin defter ve kayıtlarına uygun olarak işlemeye ve 29 ncu madde gereğince hazırlanacak tüzükte bu husus hakkında uygulanacağı belirtilecek olan usullere riayet etmeme mecburdur.

Karne ve kayıtların ziyaa uğraması halinde iş yerleri veya İşçi Sigortaları Kurumundaki kayıtlardan çıkarılacak tasdikli suretlere göre işlem yapılır.

OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunla yükletilen vecibeleri yerine getirmiyen iş veren veya iş veren vekili hakkında 100 liradan 1 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. İş veren veya iş veren vekili İşçi Sigortaları Kurumunun bu yüzdenden husule gelen zararlarını da ayrıca öder.

OTUZ ALTINCI MADDE — Her hangi bir devreye ait gelirini o devre iptidasından itibaren üç yıl içinde almayanların bu devreye ait gelirleri ödenmez.

OTUZ YEDİNCİ MADDE — İhtiyarlık geliri almakta iken yabancı memleketlere giden kimselerin yabancı ülkelerde kaldıkları müddetçe gelirleri durdurulur. Bunlardan en geç 5 yıl içinde tekrar memlekete dönenlere, döndükleri tarihi takibeden aybaşıandan itibaren gelirleri ödenmeye devam olunur.

OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — İşçi Sigortaları Kurumu, gelir bağlanma veya toptan ödeme yapılması için gerekli belgeler tamamlanınca bağlanacak gelirleri ve yapılacak toptan ödemeleri en geç bir ay içinde hesap ve tesbit ederek ilgililere yazı ile bildirilir.

Sigortalılar ve bunların hak sahipleri, kararı bildiren yazıyı aldıkları günden

başlamak üzere 2 ay içinde, buldukları yerin sulh mahkemesine baş vurarak İşçi Sigortaları Kurumunun kararına itiraz edebilirler; bu itiraz kararın uygulanmasını geciktirmez. Dâvalar, Hukuk Yargılama Usulü Kanununun çabuk yargılama hükümlerine göre görülür.

OTUZ DOKUZUNCU MADDE — İşçi Sigortaları Kurumu gelir veya toptan ödeme işlemlerine başlanmış bulunan sigortalı veya hak sahibi kimselerine ilerde alacaklarından kesilmek üzere avans verebilir.

KIRKINCI MADDE — İhtiyarlık gelirinden faydalanabilecek durumda iken işinden ayrılan veya çıkarılan sigortalılar hakkında İş Kanununun 13 nci maddesinin kıdemle mütenasip tazminata mütaallik hükmü uygulanmaz.

KIRK BİRİNCİ MADDE — Bu kanunun yaş ile ilgili hükümlerinde, sigortalıların ihtiyarlık sigortasına ilk defa dâhil oldukları, hak sahiplerinin de ihtiyarlık sigortası haklarından faydalanmaya başladıkları sıradaki resmî doğum tarihleri esas tutulur.

Nüfus kâğıtlarında doğum ay ve günleri yazılı olmıyanlar bir Temmuzda doğmuş sayılırlar.

KIRK İKİNCİ MADDE — Bu kanuna tâbi iş yerlerinde çalışan yabancı uyruklu işçi ve hizmetliler hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır. İş Kanununun 102 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükümleri saklıdır.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun primlerle ilgili hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihte 35 yaşını geçmiş bulunanlardan 60 yaşını doldurduktan sonra 5 nci maddedeki şartları yerine getirmiyenler de aşağıdaki şartlar dâhilinde bu kanun hükümlerinden faydalandırılırlar.

a) İhtiyarlık Sigortası Kanununun primle ilgili hükümlerinin yürürlüğe girdiği tarihten önceki 5 yıl içinde en az 1000 gün İş Kanununa tâbi iş yerlerinde çalıştığını ispat etmek;

b) Primlerle ilgili hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten, ihtiyarlık sigortası hakkından faydalanacağı tarihe kadar geçen her yıl için en az ortalama 200 günlük ihtiyarlık sigortası primini ödemiş bulunmak ve 5 nci maddenin (d) fıkrasındaki şartı haiz olmak;

c) En az bir yıl sigortalı bulunmak ve bu bir yıl içinde 200 gün prim ödemiş olmak.

Bu madde gereğince kendisine gelir bağlanmış bulunan sigortalı ücretli bir işte çalışmaya devam ettiği takdirde bu gelir kesilir.

(a) bendinde yazılı eski hizmet süreleri, sigortalıların son beş yıl içinde çalıştıkları iş yerlerinden alacakları kanıtlı belgeleri, primlerle ilgili hükümlerin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde İşçi Sigortaları Kurumuna tevdi edilmek suretiyle belgenir.

İş verenler bu çalışma belgelerini düzenlemekten imtina ettikleri takdirde ilgili sigortalıların zarar ve ziyan istemek hakkı mahfuzdur.

KIRK ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun 6 nci maddesinin son fıkrası ile 12, 29, 33, 34, 35 nci maddeleri kanunun yayın tarihinden, diğer maddeleri ise 1 . VII . 1950 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

KIRK DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümleri Bakanlar Kurulunca yürütülür.